

The vital role of cultural elements in teaching Persian and Russian languages and providing new educational solutions

Sanam Kalashi*

Corresponding author, Persian Language Center Instructor, Imam Khomeini International University (RA), Qazvin, Iran.

Email: sanamkalashi@gmail.com

Abstract:

This Qualitative–Analytical Research Explores The Central Role Of Cultural Elements—including Beliefs, Values, And Superstitions—in The Teaching And Learning Of Persian And Russian Languages. Grounded In An Intercultural And Comparative Framework, The Study Investigates Both Shared Patterns And Subtle Distinctions That Emerge In The Linguistic And Communicative Systems Of The Two Languages. Through A Systematic Examination Of Textual, Semantic, And Pragmatic Features, The Study Demonstrates How Culture Is Deeply Embedded In Linguistic Expression And Communicative Behavior. Furthermore, It Assesses The Influence Of Cultural Awareness On Learners' Motivation, Attitudes, And Language Acquisition Outcomes. The Findings Highlight That While Persian And Russian Exhibit Significant Commonalities In Representing Cultural Values, They Also Reveal Distinctive Language-Specific Manifestations That Must Inform Pedagogy. Based On These Insights, The Study Proposes Practical Strategies For Integrating Cultural Content Into Language Curricula, Including Syllabus Design, Textbook Development, And Classroom Activities. These Strategies Aim To Enhance Not Only Linguistic Proficiency But Also Intercultural Sensitivity, Communicative Competence, And Mutual Understanding Among Learners. Ultimately, The Research Underscores That Language And Culture Are Inseparably Intertwined, And That Effective Language Education Must Transcend Grammar And Vocabulary To Cultivate Deep Cultural Intelligence And Meaningful Intercultural Engagement.

***Cite this article:** Kalashi, Sanam. The vital role of cultural elements in teaching Persian and Russian languages and providing new educational solutions. Vol. 15, No. 1 (Tome 31), April 2026,85-124.

DOI: 10.30479/jtpsol.2026.22860.1731

Received on: 13/08/2025

Accepted on: 10/03/2026

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

Introduction

The effective integration of cultural elements into the foreign language learning process is an undeniable necessity that significantly influences the depth of understanding and quality of intercultural interactions. In an increasingly globalized world, language is not merely a tool for communication but a profound reflection of a society's soul, carrying with it a rich tapestry of beliefs, values, and historical experiences. To truly master a foreign language, therefore, one must delve beyond grammar rules and vocabulary lists, venturing into the cultural landscape that shapes its very essence. This research adopts a qualitative-analytical approach to meticulously examine the indispensable role of culture, encompassing a wide array of beliefs, deeply ingrained values, and even the intriguing realm of superstitions, in the learning and teaching of two distinct yet culturally rich languages: Persian and Russian. The primary objective of this comprehensive study is to elucidate the critical significance of cultural dimensions in the aforementioned language education. We aim to move beyond surface-level observations, with a specific focus on identifying, scrutinizing, and analyzing the intricate cultural commonalities and subtle as well as overt differences that exist within these two unique linguistic domains. By doing so, we seek to uncover how these cultural nuances permeate linguistic structures and communication patterns, thereby influencing a learner's comprehension and fluency. The initial analysis already reveals significant similarities and profound differences in how culture is manifested and embedded within Persian and Russian languages, unequivocally underscoring the urgent necessity of designing and implementing language curricula that strategically and thoughtfully incorporate these vital cultural elements. Ultimately, this study advocates for a holistic and enlightened view of language education, where language and culture are seen not as separate entities but as inseparable, symbiotic components. It posits that language instruction should transcend mere linguistic proficiency, instead serving as a vital and dynamic conduit for fostering deep cultural understanding, enhancing critical intercultural awareness, and strengthening robust, constructive interactions between diverse individuals and communities in our interconnected world.

Methodology

This research employs a robust qualitative-analytical methodology, meticulously designed to delve into the intricate interplay of culture within language education. The primary cornerstone of our data collection strategy involves conducting in-depth, semi-structured interviews. These interviews will engage a diverse group of key stakeholders, including seasoned language specialists, experienced instructors, and a cohort of language learners actively engaged in studying Persian and Russian. The aim is to gather rich, nuanced insights into the specific cultural components they perceive as most influential and salient in the context of Persian and Russian language education. Complementing these individual perspectives, focus groups will also be strategically organized. These sessions are intended to provide a dynamic platform for participants to collectively explore and articulate their views on the perceived importance and the practical integration strategies of cultural components in language teaching. The collaborative nature of focus groups will foster a deeper understanding of shared perceptions, potential challenges, and innovative solutions, uncovering the complex interactions and diverse viewpoints within these communities. Furthermore, a rigorous qualitative content analysis will be systematically applied to review and analyze existing educational texts, supplementary materials, and formal curricula

specifically developed for both Persian and Russian languages. This analytical process will be centered on identifying, meticulously categorizing, and ultimately comprehending the subtle nuances and explicit manifestations of cultural elements embedded within these invaluable pedagogical resources, thereby providing a comprehensive understanding of current practices and potential areas for enhancement.

Results

The findings stemming from this qualitative-analytical study illuminate a multifaceted and critical role for cultural elements within the educational frameworks of both Persian and Russian languages. Our thematic categorization has distilled these crucial insights into three primary areas: (1) the demonstrable impact of deeply held beliefs and pervasive superstitions on the processes of language acquisition and practical use; (2) the subtle yet significant nuances of cultural differences in social customs and etiquette that distinguish Persian and Russian speakers, impacting communicative effectiveness; and (3) the identification of compelling cultural connections and shared historical or social aspects between Iran and Russia that hold particular relevance and utility for contemporary language learning endeavors. Delving into the first thematic area, the impact of beliefs and superstitions on language acquisition and use, our research uncovered how ingrained cultural beliefs and prevalent superstitions can profoundly influence how learners perceive, process, and ultimately employ the target language. For instance, certain superstitions related to luck, misfortune, or specific times of day can affect a learner's willingness to practice or their interpretation of idiomatic expressions. Similarly, foundational beliefs about politeness, respect for elders, or social hierarchy, when not adequately understood, can lead to unintentional faux pas or misinterpretations, hindering authentic communication. Learners who are sensitive to these underlying belief systems often demonstrate a more intuitive grasp of cultural context and a greater ability to navigate complex social interactions with greater confidence and accuracy. This suggests that direct instruction and exploration of these belief systems are not just supplementary but essential components of a comprehensive language curriculum. The second thematic area focuses on the nuances of cultural differences in customs and etiquette between Persian and Russian speakers. Our analysis highlights that while both cultures possess rich traditions, their manifestations in daily interactions, such as greetings, forms of address, gift-giving protocols, and dining etiquette, present distinct learning challenges and opportunities. For example, the level of formality, the directness of communication, and the non-verbal cues considered appropriate can vary significantly. Understanding these differences is paramount for learners aiming to move beyond functional language proficiency towards genuine intercultural competence. The research identified specific instances where learners struggled due to a lack of awareness regarding these customs, leading to misunderstandings or a perception of unfriendliness. Conversely, learners who were equipped with knowledge of these distinct etiquette norms reported greater ease in building rapport and establishing trust with native speakers. This underscores the need for curricula that explicitly address and contrast these cultural norms, providing learners with practical tools for navigating diverse social scenarios effectively.

Finally, the third thematic area successfully identified compelling cultural connections and shared aspects between Iran and Russia that can be leveraged to enhance language learning. Despite their apparent differences, a closer examination revealed historical linkages, shared literary influences, and overlapping social values (such as strong family ties or a certain

philosophical inclination) that can serve as bridges for learners. Recognizing these commonalities can demystify the target culture, making it more accessible and relatable. For instance, understanding shared historical narratives or appreciating similar artistic expressions can foster a sense of connection and motivation. This finding suggests that language educators can strategically utilize these points of convergence to build a more engaging and less intimidating learning experience. By highlighting these shared foundations, learners may find it easier to appreciate the unique aspects of each culture while also recognizing the broader human experiences that connect them. This thematic area provides a pathway for creating more effective, culturally sensitive, and motivation-boosting language learning materials and pedagogical approaches.

Conclusion

This qualitative-analytical study, through an in-depth examination of cultural components in Persian and Russian language education, has achieved a comprehensive understanding of the role beliefs, values, superstitions, and social customs play in the learning process. The findings revealed that prevalent cultural beliefs and superstitions significantly impact how learners acquire and utilize the language; a lack of awareness or misinterpretation of these elements can impede effective communication and deeper linguistic comprehension. Furthermore, the research highlighted the subtle yet crucial differences in social customs and etiquette between Persian and Russian speakers. Identifying and teaching these distinctions are vital for learners aiming to achieve intercultural competence, as overlooking them can lead to communicative misunderstandings. Another significant outcome was the discovery of cultural connections and shared aspects between Iran and Russia, which hold substantial potential for enriching the language learning experience. Leveraging these cultural commonalities can make the learning process more engaging, relatable, and motivating for students. Collectively, these findings underscore the necessity of integrating targeted cultural instruction, grounded in a deep understanding of beliefs, customs, and shared heritage, into the curricula for teaching Persian and Russian. This approach will equip learners not only with linguistic proficiency but also with a profound appreciation for the associated cultures, fostering successful intercultural interactions.

Conflict of Interest

Has no conflict of interest

Keywords: Culture, Language Education, Persian Language, Russian Language, Intercultural Competence.

نقش حیاتی عناصر فرهنگی در آموزش زبان‌های فارسی و روسی و ارائه راهکارهای نوین آموزشی (پژوهشی)

صنم کلاشی*

مربی مرکز زبان فارسی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران
رایانامه: sanamkalashi@gmail.com

چکیده

ادغام مؤثر عناصر فرهنگی در آموزش زبان خارجی، امری ضروری و اثرگذار است که به تعمیق درک و بهبود کیفیت تعاملات بین‌فرهنگی کمک شایانی می‌کند. این پژوهش کیفی - تحلیلی، نقش چندوجهی باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی را در فرآیند یادگیری و آموزش زبان‌های فارسی و روسی به دقت مورد کاوش قرار می‌دهد. هدف اصلی این مطالعه، تبیین شفاف اهمیت ابعاد فرهنگی در مسیرهای آموزشی این دو زبان متفاوت است. جامعه آماری این پژوهش، شامل استادان زبان فارسی و روسی و زبان‌آموزان سطح متوسط به بالا است و ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌ها و پرسش‌نامه نیمه‌ساختاریافته و تحلیل محتوای متون آموزشی بوده است. این پژوهش، بر شناسایی و تحلیل اشتراکات فرهنگی و تفاوت‌های ظریف، اما قابل توجه در حوزه‌های زبانی فارسی و روسی تمرکز دارد. یافته‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای را در نحوه بازتاب فرهنگ در این زبان‌ها برجسته می‌سازند. این امر، ضرورت طراحی دقیق برنامه‌های درسی که این عناصر فرهنگی حیاتی را به صورت استراتژیک ادغام کنند، آشکار می‌سازد. راهکارهای عملی برای گنجانیدن مباحث فرهنگی در برنامه‌های آموزشی و متون آموزشی هر دو زبان فارسی و روسی ارائه شده است. این راهکارها، با اهداف کلی ارتقای کیفیت یادگیری زبان، گسترش مهارت‌های ارتباطی و پرورش نگرش‌های مثبت بین‌فرهنگی در میان زبان‌آموزان، تدوین شده‌اند. در این چارچوب، آموزش زبان از کسب مهارت‌های زبانی فراتر رفته و به فرصتی عمیق برای توسعه درک فرهنگی جامع، پرورش آگاهی بین‌فرهنگی بالا و تقویت تعاملات سازنده و معنادار میان افراد و جوامع مختلف در دنیای امروز تبدیل می‌شود.

کلیدواژه‌ها:

فرهنگ، آموزش زبان، زبان فارسی، زبان روسی، توانش بین‌فرهنگی.

* استناد: کلاشی، صنم. نقش حیاتی عناصر فرهنگی در آموزش زبان‌های فارسی و روسی و ارائه راهکارهای نوین آموزشی، سال

پانزدهم، شماره اول (پیاپی ۳۱)، بهار و تابستان ۱۴۰۵، ۸۵-۱۲۴.

شناسه دیجیتال (DOI): 10.30479/jtpsol.2026.22860.1731

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۴/۱۲/۱۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۲۲

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)^۱

۱. مقدمه

در این پژوهش، زبان به‌مثابه یک سیستم ارتباطی نمادین پیچیده تعریف می‌شود که شامل واژگان، دستور زبان، آواشناسی و قواعد کاربردی است و نقشی بنیادین در انتقال معنا، بیان اندیشه‌ها و تسهیل تعاملات اجتماعی ایفا می‌کند (Ramer, 2021: 93). زبان، فراتر از ابزاری صرفاً برای انتقال اطلاعات، بستری اساسی برای شکل‌گیری هویت فرهنگی و انتقال ارزش‌ها و باورها محسوب می‌شود. این ارتباط ناگسستنی، زبان و فرهنگ را به دو روی یک سکه بدل ساخته است که به‌طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. زبان نه تنها بازتاب‌دهنده فرهنگ است؛ بلکه خود نیز به‌عنوان یک عنصر سازنده و حافظ فرهنگ عمل می‌کند. فرهنگ در این مطالعه، به‌عنوان مجموعه‌ای پویا از باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، آداب و رسوم، هنرها و سایر جنبه‌های زندگی اجتماعی تعریف می‌شود که توسط اعضای یک جامعه به اشتراک گذاشته شده و نسل به نسل منتقل می‌گردد (Holliday, 2018: 50). فرهنگ، شامل ابعاد مادی؛ مانند غذا، پوشاک و ابعاد غیرمادی؛ مانند زبان و دین است. زبان و فرهنگ، مفاهیمی جدایی‌ناپذیر و در تعامل دائمی هستند؛ انتقال فرهنگ تا حد زیادی از طریق زبان صورت می‌گیرد و الگوهای فرهنگی به‌وضوح در تار و پود زبان تنیده شده‌اند. فرهنگ، موجودی پویا و در حال تحول است که با تغییر شرایط زیستی، نیازها، علایق افراد و نیز ورود نوآوری‌ها و اطلاعات جدید، به‌طور مداوم خود را بازسازی و نوسازی می‌کند. این پویایی، ظرفیت فرهنگ را برای جذب معانی نو و انطباق با شرایط نوظهور افزایش می‌دهد (Khanso et al., 2016: 42). بر این اساس، یادگیری چگونگی جذب فرهنگ و انطباق با آن، اهمیتی روزافزون می‌یابد. زبان، به‌عنوان پیوندی ناگسستنی با فرهنگ، ابزاری است که ارزش‌ها، باورها و الگوهای رفتاری یک جامعه را بازتاب می‌دهد. بنابراین، فرایند تسلط بر یک زبان خارجی، مستلزم ورود به یک بستر فرهنگی جدید و درک عمیق جامعه زبانی مربوطه است (Risager, 2020: 57). این درک متقابل، نه تنها یادگیری زبان را تسهیل می‌بخشد، بلکه تماس زبانی و فرهنگی بین جوامع، به‌طور مداوم منجر به تجدید و غنای فرهنگی و شکل‌گیری تفکر زبانی عمیق‌تری می‌شود. بدن انسان به‌عنوان یک «شیء فرهنگی»، تجسمی عینی از توانایی‌های زبانی و ارتباطی فرد است و در مقابل، فرهنگ نیز در زبان متجلی می‌شود. در حقیقت، فرهنگ، شکل منحصربه‌فرد بیان و پیوند میان مردمان ملیت‌های مختلف است. با وجود اهمیت روزافزون فرهنگ در آموزش زبان، همچنان کمبود پژوهش‌های تجربی که به‌طور خاص به بررسی تأثیر باورها و خرافات خاص فرهنگی بر یادگیری زبان فارسی و روسی بپردازند، به چشم می‌خورد. این پژوهش، با هدف پرکردن این شکاف، به بررسی نقش این عناصر فرهنگی در فرآیند یادگیری زبان در این دو بافت زبانی – فرهنگی می‌پردازد.

در ادامه، ساختار این مقاله به این صورت است: ابتدا چارچوب نظری پژوهش تبیین می‌شود؛ سپس، پیشینه پژوهش مرور شده و شکاف‌های موجود در دانش کنونی مشخص می‌گردد. در بخش روش‌شناسی، رویکردها و

ابزارهای گردآوری داده‌ها معرفی می‌شوند. در بخش یافته‌ها، نتایج تحلیل داده‌ها ارائه می‌شوند. در نهایت، در بخش بحث، یافته‌ها تفسیر شده و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده ارائه می‌گردد.

۲. چارچوب نظری

این پژوهش، با تکیه بر نظریه‌های بنیادین در حوزه زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی زبان، نظریه‌های یادگیری زبان دوم^۱ و رویکردهای میان‌فرهنگی، چارچوب نظری خود را بنا نهاده است. چارچوب نظری این مطالعه در سه لایه اصلی سازمان‌دهی شده است:

۲.۱. نظریه‌های مرتبط با زبان و فرهنگ

نظریه نسبیت زبانی^۲ و فرضیه ساپیر - وورف^۳: لوکی معتقد است؛ این پارادایم نظری بیان می‌دارد که ساختار زبان، بر شیوه تفکر و درک واقعیت توسط گویشوران آن اثرگذار است (Lucy, 1997:172). در چارچوب این پژوهش، ما به بررسی دقیق چگونگی تأثیر ساختارهای نحوی، واژگانی و واژگان فرهنگی خاص در زبان‌های فارسی و روسی به‌عنوان مثال؛ ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات مرتبط با باورها و خرافات، بر ادراک مفاهیم فرهنگی؛ از جمله باورها و خرافات، خواهیم پرداخت. این نظریه به ما کمک می‌کند، تا دریابیم که چگونه زبان می‌تواند بر نحوه درک و تفسیر جهان توسط زبان‌آموزان اثر بگذارد.

نظریه ارتباط متقابل زبان و فرهنگ^۴: بر اساس دیدگاه‌های اندیشمندان چون وایت (White, 1959:61) و هانتینگتون (Huntington, 1996:247). زبان صرفاً ابزاری برای ارتباطات نیست؛ بلکه به‌عنوان حامل اصلی فرهنگ، ارزش‌ها، هنجارها و جهان‌بینی یک جامعه عمل می‌کند. درک عمیق این رابطه متقابل، پیش‌شرطی اساسی برای آموزش مؤثر زبان در بافت‌های میان‌فرهنگی محسوب می‌شود. این نظریه تأکید می‌کند که آموزش زبان باید به همراه آموزش فرهنگ صورت گیرد، تا زبان‌آموزان بتوانند به درک عمیق‌تری از زبان و فرهنگ هدف دست یابند.

نظریه طرح‌واره‌ها^۵: بارتلت معتقد است؛ این نظریه بیان می‌دارد که افراد، دانش و تجربیات خود را در قالب ساختارهای ذهنی به نام طرح‌واره سازمان‌دهی می‌کنند (Bartlett, 1932:157). باورها و خرافات فرهنگی می‌توانند به‌عنوان طرح‌واره‌های فرهنگی عمل کرده و بر نحوه تفسیر اطلاعات زبانی اثر بگذارند. به‌عنوان مثال؛

¹ Second Language Acquisition - SLA

² Linguistic Relativity

³ Sapir-Whorf Hypothesis

⁴ Interdependence of Language and Culture

⁵ Schema Theory

زبان آموزانی که با باورهای فرهنگی خاصی آشنا هستند، ممکن است متون و موقعیت‌های ارتباطی مرتبط با این باورها را به‌طور متفاوت تفسیر کنند.

نظریه هویت اجتماعی^۱: تاجفل و تورنر معتقد هستند که این نظریه بر نقش هویت‌های اجتماعی؛ مانند هویت ملی، زبانی و فرهنگی، در رفتار و نگرش افراد تأکید دارد (Tajfel et al., 1979:35). هویت‌های فرهنگی زبان آموزان می‌توانند بر انگیزه آن‌ها برای یادگیری زبان و تعامل با فرهنگ‌های دیگر تأثیر بگذارند. به‌عنوان مثال؛ زبان آموزانی که هویت فرهنگی قوی‌تری دارند، ممکن است انگیزه بیشتری برای یادگیری زبان و فرهنگ مربوطه داشته باشند.

۲.۲. نظریه‌های یادگیری زبان دوم

فرضیه تعامل^۲: این فرضیه مطرح‌شده توسط لانگ (Long, 1996:405)، بر اهمیت حیاتی تعاملات ارتباطی، به‌ویژه مذاکره‌معنا^۳، در فرآیند یادگیری زبان تأکید دارد. در این پژوهش، تعاملات میان‌فرهنگی که از طریق زبان تسهیل می‌شوند، به‌عنوان بستری برای درک و یادگیری عمیق‌تر زبان، عمل می‌کنند. مذاکره‌معنا در تعاملات میان‌فرهنگی می‌تواند به زبان آموزان کمک کند؛ تا باورها و خرافات فرهنگی خود و دیگران را بهتر درک کنند. فرضیه ورودی قابل‌فهم^۴: کراشن (Krashen, 1985:177) معتقد است؛ یادگیری زبان، زمانی رخ می‌دهد که زبان آموزان در معرض ورودی زبانی قرار گیرند که اندکی فراتر از سطح فعلی دانش آن‌ها ($i+1$) باشد. ادغام محتوای فرهنگی غنی و مرتبط، این ورودی زبانی را نه‌تنها قابل‌فهم‌تر، بلکه جذاب‌تر و انگیزه‌بخش‌تر می‌سازد. استفاده از متون و مواد آموزشی که حاوی باورها و خرافات فرهنگی هستند، می‌تواند به زبان آموزان کمک کند؛ تا زبان را در یک بستر فرهنگی واقعی‌تر یاد بگیرند.

۲.۳. رویکردهای میان‌فرهنگی

مدل شایستگی ارتباطی میان‌فرهنگی^۵: ارائه‌شده توسط بورام (Byram, 1997:318)، این مدل بر توسعه مجموعه‌ای از دانش^۶، مهارت‌ها^۷ و نگرش‌ها^۸ برای تعامل موفقیت‌آمیز و مؤثر با افراد از فرهنگ‌های متفاوت تأکید دارد. پژوهش حاضر، در پی ارائه راهکارها و استراتژی‌های آموزشی ملموس برای تقویت این ابعاد شایستگی در

¹ Social Identity Theory

² Interaction Hypothesis

³ negotiation of meaning

⁴ Comprehensible Input Hypothesis

⁵ Intercultural Communicative Competence – ICC

⁶ knowledge

⁷ skills

⁸ attitudes

زبان‌آموزان فارسی و روسی است. علاوه بر این، در این پژوهش بر اهمیت «خودآگاهی فرهنگی^۱» و «انعطاف‌پذیری فرهنگی^۲» در تعاملات میان‌فرهنگی تأکید می‌شود.

بر اساس چارچوب نظری فوق، الگوی مفهومی این پژوهش، تأثیر عناصر فرهنگی (باورها، ارزش‌ها، خرافات) به‌عنوان متغیر مستقل، بر یادگیری و آموزش زبان فارسی و روسی به‌عنوان متغیر وابسته را ترسیم می‌کند. این اثرگذاری از طریق مکانیزم‌های واسطه‌ای همچون تقویت درک فرهنگی «افزایش انگیزه زبان‌آموزان» و «توسعه مهارت‌های ارتباطی میان‌فرهنگی» صورت می‌پذیرد.

۳. پیشینه‌ی پژوهش

بر اساس دیدگاه‌های اندیشمندانی چون لیدی‌کوآت و اسکارینو و گیلوتو، مطالعات متعددی در حوزه آموزش زبان خارجی، بر نقش حیاتی و تأثیرگذار فرهنگ در فرآیند یادگیری تأکید ورزیده‌اند. این پژوهش‌ها به‌طور کلی نشان می‌دهند که ادغام مؤلفه‌های فرهنگی در آموزش زبان، نه‌تنها به درک عمیق‌تر زبان، بلکه به افزایش انگیزه زبان‌آموزان و پیشگیری از سوءتفاهم‌های میان‌فرهنگی منجر می‌شود (Liddicoat et al., 2013:230) (Guilloteaux, 2016:78). باوجود این تحقیقات گسترده، همچنان نیاز به بررسی عمیق‌تر چگونگی تأثیرگذاری باورها، ارزش‌ها و خرافات خاص فرهنگی در آموزش زبان فارسی و روسی و ارائه راهبردهای آموزشی بومی‌سازی شده احساس می‌شود. در این راستا، نظریه‌های روانشناسی فرهنگی (مانند نظریه فعالیت فرهنگی ویگوتسکی) می‌توانند به ما در درک بهتر چگونگی تأثیر فرهنگ بر فرآیندهای شناختی و یادگیری زبان کمک کنند.

۳.۱. تأثیر آموزش فرهنگ بر یادگیری زبان

تسو (Tsou, 2005:54): تسو در پژوهشی با رویکرد مردم‌شناسان آموزش‌محور، نگرش مدرسان تایوانی زبان انگلیسی را بررسی کرد. یافته‌های وی نشان داد که کمبود آگاهی مدرسان از فرهنگ زبان هدف، منجر به نگرانی و تردید آن‌ها در گنجاندن مؤلفه‌های فرهنگی در کلاس درس می‌شود. تسو با تأکید بر اثربخشی آموزش زبان از طریق آموزش فرهنگ، نشان داد که این رویکرد می‌تواند به‌طور چشمگیری عملکرد و تسلط زبان‌آموزان را بهبود بخشد. این یافته، اهمیت رویکرد ما را در تلفیق باورها و ارزش‌های فرهنگی ایرانی و روسی با آموزش زبان را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه کمبود آگاهی مدرسان از فرهنگ می‌تواند مانعی برای یادگیری مؤثر

¹ cultural self-awareness

² cultural flexibility

باشد. با این حال، مطالعهٔ تسو محدود به مدرسان تایوانی زبان انگلیسی بوده و ممکن است، نتایج آن به‌طور کامل قابل‌تعمیم به مدرسان زبان فارسی و روسی نباشد.

هینکل (Hinkel, 1999:261): هینکل در اثر خود با عنوان «فرهنگ در آموزش زبان دوم» به بررسی نقش فرهنگ در ابعاد مختلف یادگیری زبان دوم؛ از جمله تعامل، گفتار، نوشتار و انتقال معنا پرداخته است. وی بر این باور است که فرهنگ، جزو جدانشدنی فرآیند آموزش زبان است و نیازمند توجه ویژه‌ای در طراحی برنامه‌های درسی است. تأکید هینکل بر فرهنگ به‌عنوان عنصری جدایی‌ناپذیر در تعامل و انتقال معنا، چارچوب نظری لازم برای بررسی ما در خصوص تأثیر باورها و ارزش‌های فرهنگی خاص بر درک و بیان زبان‌آموزان فارسی و روسی را فراهم می‌آورد. با وجود این، هینکل به‌طور خاص به تأثیر باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی در آموزش زبان نپرداخته است.

آرابسکی و وی‌تازج (Arabska et al., 2011:194): آرابسکی و وی‌تازج در کتاب «جنبه‌های فرهنگ در فراگیری زبان دوم و یادگیری زبان خارجی^۱ بر لزوم توجه به بافت فرهنگی - اجتماعی در آموزش زبان تأکید کرده و پیشنهاد می‌کنند که عوامل فرهنگی باید به‌طور جدی در برنامه‌های آموزشی و تربیت مدرسان زبان خارجی مورد لحاظ قرار گیرند. تأکید این پژوهشگران بر اهمیت بافت فرهنگی - اجتماعی، راه را برای بررسی ما در خصوص تأثیر زمینهٔ فرهنگی - اجتماعی خاص ایران و روسیه بر یادگیری زبان هموار می‌کند. با این حال، این پژوهشگران به ارائه راهکارهای عملی برای ادغام فرهنگ در برنامه‌های درسی زبان نپرداخته‌اند.

در حوزهٔ پژوهش‌های داخلی، محمدی تومتری (Mohammadi Tometri, 2020:77) در مطالعه‌ای تحت عنوان «نقش فرهنگ در یادگیری زبان خارجی»، به بررسی تلازم جدایی‌ناپذیر مؤلفه‌های فرهنگی و فرایند اکتساب زبان در بافت آموزشی ایران پرداخت. این پژوهش، با تکیه بر الگوهای قابلیت بینافرهنگی آ نشان داد که آگاهی فرهنگی نه‌تنها متغیری تعیین‌کننده در ارتقای توانش ارتباطی و درک معنایی زبان‌آموزان است؛ بلکه به‌طور مستقیم بر کاهش اضطراب زبانی و افزایش انگیزهٔ درونی آنان تأثیر می‌گذارد. یافته‌های این مطالعه، بر نقش محوری مدرسان به‌عنوان «میانجی‌گران فرهنگی»^۳ تأکید ورزیده و بیانگر این است که یادگیری زبان در خلأ فرهنگی، منجر به توقف در سطح دانش صوری^۴ و ناکامی در دستیابی به درک کاربردی^۵ می‌شود. تومتری در نهایت بر ضرورت بازنگری در برنامه‌های درسی و گنجانیدن راهبردهای آموزش بینافرهنگی جهت گذار از آموزش سنتی به رویکردهای ارتباطی بافت‌مند تأکید کرده است. این نتایج، ضرورت بررسی نگرش‌های فرهنگی (موضوع پژوهش حاضر) را به‌عنوان زیربنای هرگونه تحول در برنامه‌ریزی درسی دوچندان می‌کند.

¹ Aspects of Culture in Second and Foreign Language Acquisition

² Intercultural Competence

³ Cultural Mediators

⁴ Linguistic Form

⁵ Pragmatic Understanding

احسانی (Ehsani, 2017:55): احسانی در مطالعه‌ای، تأثیر آموزش فرهنگ را بر یادگیری واژگان زبان انگلیسی بررسی کرد. یافته‌های وی نشان داد که یادگیری واژگان در قالب متون فرهنگی، منجر به یادگیری مؤثرتر و ماندگاری بیشتر واژگان در حافظه زبان‌آموزان می‌شود. این یافته، اهمیت رویکرد ما در تلفیق باورها و ارزش‌های فرهنگی ایرانی و روسی با آموزش واژگان مرتبط با موضوعات اجتماعی و روزمره را در پژوهش حاضر تأیید می‌کند. با این حال، مطالعه احسانی محدود به زبان انگلیسی بوده و ممکن است، نتایج آن به‌طور کامل قابل تعمیم به زبان فارسی و روسی نباشد.

لی‌دیکوت و اسکارینو (Liddicoat et al., 2013:239): لی‌دیکوت و اسکارینو تحقیقات جدیدتر را مرور کرده و نشان می‌دهند که آموزش فرهنگ می‌تواند به ارتقای درک متون، تفسیر بهتر گفتمان‌ها و توسعه استراتژی‌های مؤثر یادگیری زبان کمک کند. این پژوهش، بر نقش فرهنگ در بهبود مهارت‌های زبانی؛ مانند درک مطلب و تفسیر گفتمان تأکید دارد که به‌طور مستقیم با هدف ما در بررسی تأثیر عناصر فرهنگی بر یادگیری زبان فارسی و روسی همخوانی دارد. با این وجود، این پژوهشگران به‌طور خاص به بررسی تأثیر باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی بر مهارت‌های زبانی نپرداخته‌اند.

گیلوتو (Guilloteaux, 2016:80): گیلوتو نیز مطالعاتی را به بررسی نقش فرهنگ در ایجاد انگیزه در زبان‌آموزان و کاهش اضطراب مرتبط با فرآیند یادگیری اختصاص داده است. یافته‌های گیلوتو که بر نقش فرهنگ در انگیزش و کاهش اضطراب تأکید دارد، مبنایی برای بررسی ما در این پژوهش فراهم می‌آورد که چگونه مؤلفه‌های فرهنگی خاص؛ مانند باورها و خرافات می‌توانند بر سطوح انگیزش و اضطراب زبان‌آموزان فارسی و روسی تأثیر بگذارند. با این حال، مطالعه گیلوتو به‌طور خاص به بررسی نقش باورها و خرافات در انگیزش و اضطراب زبانی نپرداخته است.

۲.۳. رویکردها و روش‌های آموزش فرهنگ

ایدریس (Idris, 2007:42): ایدریس معتقد است که آموزش فرهنگ، ماهیتی متفاوت از آموزش دستور زبان یا واژگان دارد و باید به‌صورت یکپارچه با عناصر زبانی ادغام شود. دیدگاه ایدریس مبنی بر لزوم یکپارچه‌سازی فرهنگ با زبان، رویکرد ما در پژوهش حاضر را که بر ارائه راهبردهای آموزشی ادغام‌شده، تأیید می‌کند با این وجود، ایدریس به ارائه راهکارهای عملی برای یکپارچه‌سازی فرهنگ و زبان نپرداخته است.

بارنت (Barnett, 2001:23): بارنت پیشنهاد می‌کند که برای آموزش فرهنگ، از طیف وسیعی از فعالیت‌های کلاسی؛ مانند بحث‌های گروهی، ایفای نقش، شبیه‌سازی و تحلیل محتوای دیداری - شنیداری (فیلم و موسیقی) استفاده شود. این فعالیت‌ها به زبان‌آموزان این امکان را می‌دهند؛ تا فرهنگ هدف را به‌صورت تجربی لمس کرده و درک عمیق‌تری از آن کسب کنند. پیشنهادهای عملی بارنت، مبنایی برای طراحی راهبردهای آموزشی در

پژوهش ما فراهم می‌آورد؛ تا بتوانیم تأثیر این فعالیت‌ها را بر یادگیری زبان فارسی و روسی با در نظر گرفتن مؤلفه‌های فرهنگی خاص بررسی کنیم. با این حال، بارنت به‌طور خاص به تأثیر این فعالیت‌ها بر یادگیری باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی نپرداخته است.

در تبیین پیش‌نیازهای شناختی و عاطفی مؤثر بر اکتساب زبان دوم، ادبیات تحقیق بر نقش متغیرهای درونی تأکید ویژه‌ای داشته است. در همین راستا، پژوهش احمدی و رضایی (Ahmadie et al., 2021: 18) به بررسی رابطه معنادار میان خودکارآمدی فرهنگی و اضطراب در یادگیری زبان انگلیسی در میان دانشجویان غیرانگلیسی‌زبان پرداخته است. یافته‌های کلیدی این مطالعه نشان داد که سطح بالاتری از باور به توانایی فرد در تعامل موفقیت‌آمیز با فرهنگ هدف (خودکارآمدی فرهنگی)، به‌طور معکوس با شدت اضطراب زبانی مرتبط است؛ به این معنا که هرچه زبان‌آموز اطمینان بیشتری به قابلیت‌های فرهنگی خود داشته باشد، سطح اضطراب او در موقعیت‌های ارتباطی کاهش می‌یابد. این یافته، اهمیت زمینه‌سازی آموزشی برای تقویت باورهای مثبت فرهنگی را برجسته می‌سازد؛ چرا که اضطراب صرفاً یک عامل زبانی نیست، بلکه ریشه در ادراک فرد از توانایی‌های بینافرهنگی خود دارد. از این‌رو، درک و سنجش ابعادی نظیر نگرش‌ها و باورهای فرهنگی، به‌عنوان متغیرهایی که به‌طور مستقیم بر عملکرد و سلامت روان زبان‌آموز اثرگذارند، برای تدوین راهبردهای آموزشی موفق، ضروری به نظر می‌رسد و چارچوب نظری پژوهش حاضر را تقویت می‌کند.

در راستای بسط درک از مؤلفه‌های مؤثر بر یادگیری زبان خارجی، مطالعات جدید بر اهمیت جنبه‌های بینافرهنگی و نقش فعال مدرسان تأکید ورزیده‌اند. پژوهش کریمی و حسینی (Karimi et al., 2022: 58) به بررسی تأثیر آموزش راهبردهای بینافرهنگی بر کلیشه‌های زبانی و نگرش فرهنگی زبان‌آموزان بزرگسال پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان داد که آموزش هدفمند این راهبردها می‌تواند به‌طور قابل توجهی از شدت کلیشه‌های منفی زبانی کاسته و نگرش‌های مثبت‌تری را نسبت به فرهنگ زبان مقصد ترویج دهد. به موازات این یافته، مطالعه فرهودی و اکبری (Farhoodi et al., 2019: 100) نقش کلیدی مدرسان زبان خارجی را در فرآیند توسعه آگاهی فرهنگی و اجتماعی زبان‌آموزان مورد بررسی قرار داده است. این پژوهش خاطرنشان می‌کند که مدرسان با به‌کارگیری روش‌های آموزشی مناسب و فراهم آوردن فرصت‌های یادگیری تعاملی، می‌توانند به‌طور مؤثری در شکل‌دهی نگرش‌های آگاهانه و عاری از پیش‌داوری زبان‌آموزان نسبت به فرهنگ‌های دیگر، ایفای نقش کنند. مجموع این یافته‌ها، اهمیت رویکردهای آموزشی فراگیر را که هم بر راهبردهای عملی بینافرهنگی تمرکز دارند و هم از ظرفیت بالقوه مدرسان برای تسهیل این فرآیند بهره می‌برند، برجسته می‌سازد و مبنای تجربی برای اهمیت سنجش ابزارهایی چون CBAQ فراهم می‌آورد که قادر به ارزیابی این جنبه‌های ظریف اما حیاتی در فرآیند زبان‌آموزی هستند.

یکی از چالش‌های اساسی در پژوهش‌های حوزه آموزش زبان، کمبود ابزارهای دقیق و معتبر برای سنجش سازه‌های پیچیده غیرزبانی؛ مانند باورها و ارزش‌های فرهنگی است. در این راستا، پژوهش مهم جعفری و یوسفی (Jafari et al., 2023: 26) گامی بنیادین در جهت رفع این خلأ برداشته است. ایشان با هدف فراهم آوردن ابزاری کمی برای ارزیابی مؤلفه‌های درونی مرتبط با فرهنگ در زبان‌آموزان، به تدوین و اعتبارسنجی پرسش‌نامه سنجش ارزش‌ها و باورهای فرهنگی در یادگیری زبان دوم (CVAQ) پرداخته‌اند. این مطالعه، با ارائه شواهد قوی از روایی و پایایی CVAQ، نشان می‌دهد که می‌توان از طریق این ابزار، تفاوت‌های معنادار در نحوه درک زبان‌آموزان از ارزش‌های فرهنگ زبان دوم را اندازه‌گیری کرد. اهمیت این پژوهش در آن است که زمینه را برای محققانی چون ما فراهم می‌آورد؛ تا به جای تکیه بر مفاهیم کیفی یا ابزارهای سنجیده نشده، با استفاده از یک ابزار استاندارد، ارتباط میان این باورهای عمیق و متغیرهای کلیدی دیگر؛ نظیر اضطراب، انگیزش یا راهبردهای یادگیری را به صورت کمی و قابل تعمیم، مورد کاوش قرار دهند. در نتیجه، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از چارچوب نظری و روش‌شناختی این پرسش‌نامه، به دنبال بسط یافته‌ها در یک بافتار آموزشی خاص است.

۳.۳. تحلیل شکاف پژوهشی

همان‌طور که مشاهده شد؛ بیشتر مطالعات بر اهمیت کلی فرهنگ یا آموزش آن در زبان‌های رایج‌تر مانند انگلیسی تمرکز داشته‌اند. برای مثال؛ مطالعات X و Y به بررسی جنبه‌های کلی فرهنگ در آموزش زبان پرداخته‌اند، اما هیچ پژوهشی به‌طور خاص بر تأثیر خرافات بر یادگیری واژگان فارسی تمرکز نکرده است. همچنین، پژوهش‌های اندکی به بررسی این موضوع پرداخته‌اند که چگونه می‌توان از باورها و ارزش‌های فرهنگی به‌عنوان ابزاری برای افزایش انگیزه زبان‌آموزان و بهبود عملکرد آن‌ها استفاده کرد. این در حالی است که باورهای خاص فرهنگی؛ مانند باورهای مرتبط با شانس، سرنوشت یا جادو می‌توانند تأثیر قابل توجهی بر یادگیری زبان داشته باشند. بنابراین، پژوهش مستقلی که به‌طور خاص به بررسی تأثیر باورها، ارزش‌ها و خرافات به‌عنوان عناصر فرهنگی ملموس در آموزش زبان فارسی و روسی و ارائه راهبردهای آموزشی بومی‌سازی شده بپردازد، کمتر مشاهده می‌شود. این پژوهش درصدد است؛ تا این شکاف را با رویکردی کیفی - تحلیلی پر کند و به درک عمیق‌تری از چگونگی تأثیر این عناصر فرهنگی خاص بر فرآیند یادگیری زبان در این دو بافت زبانی - فرهنگی یگانه دست یابد. پر کردن این شکاف می‌تواند به مدرسان زبان کمک کند؛ تا راهبردهای آموزشی مؤثرتری را برای آموزش زبان فارسی و روسی طراحی کنند و از سوءتفاهم‌های فرهنگی جلوگیری کنند

۴. روش شناسی پژوهش

این پژوهش با اتخاذ رویکرد ترکیبی^۱ و با هدف بررسی جامع و عمیق مؤلفه‌های فرهنگی مؤثر بر آموزش زبان فارسی و روسی، از تلفیق روش‌های کیفی و کمی بهره می‌برد. این رویکرد امکان درک ظرافت‌های کیفی تجربیات و دیدگاه‌ها و همچنین سنجش کمی تأثیر این عناصر را فراهم می‌آورد.

۴.۱. روش تحقیق کیفی

هدف این بخش، دستیابی به درکی غنی از دیدگاه‌ها، تجربیات، باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی مرتبط با آموزش زبان فارسی و روسی و شناسایی مؤلفه‌های فرهنگی در مواد آموزشی است.

۴.۱.۱. مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته

هدف این بخش، دستیابی به درکی غنی از دیدگاه‌ها، تجربیات، باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی مرتبط با آموزش زبان فارسی و روسی و شناسایی مؤلفه‌های فرهنگی در مواد آموزشی است. مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته

(۱) با متخصصان و مدرسان: جمع‌آوری دیدگاه‌های تخصصی درباره نقش باورها، ارزش‌ها و خرافات فرهنگی، شناسایی چالش‌های تلفیق فرهنگ و زبان و استخراج راهبردهای آموزشی مؤثر. نمونه‌گیری هدف‌مند با حداقل ۵ سال تجربه تدریس، تحلیل تماتیک داده‌ها^۲.

(۲) با زبان‌آموزان: درک تجربیات زیسته در مواجهه با عناصر فرهنگی، تأثیر آن‌ها بر درک زبان، انگیزش و اضطراب زبانی. نمونه‌گیری هدف‌مند در سطوح مختلف، استفاده از فن تکرار برای عمق بیشتر، تحلیل تماتیک داده‌ها.

۴.۱.۲. تحلیل محتوای کیفی مواد آموزشی

بررسی نظام‌مند متون درسی، منابع آموزشی و برنامه‌های درسی زبان فارسی و روسی، تمرکز بر شناسایی، طبقه‌بندی و تفسیر مؤلفه‌های فرهنگی (باورها، ارزش‌ها، خرافات، کلیشه‌ها). توسعه چارچوب کدگذاری دقیق، استفاده از تحلیل محتوای کیفی برای استخراج مضامین فرهنگی.

¹ Mixed Methods

² thematic data analysis

۲.۴. روش تحقیق کمی

هدف این بخش، سنجش عینی نگرش‌ها، باورها، سطح دانش و ارزیابی اثربخشی مداخلات آموزشی مبتنی بر مؤلفه‌های فرهنگی است.

۱،۲،۴. مطالعه پیمایشی

در تحقیق حاضر، ابزار جمع‌آوری داده‌ها به‌وسیله پرسش‌نامه استاندارد با مقیاس‌های لیکرت طراحی شده است که به سنجش نگرش‌ها، باورها، دانش فرهنگی و تجربیات خودگزارش‌دهی مشارکت‌کنندگان می‌پردازد.

۱- ابزار پژوهش پرسش‌نامه نگرش‌ها و باورهای فرهنگی (CBAQ): پرسش‌نامه CBAQ به‌صورت محقق‌ساخته و با استفاده از یافته‌های بخش کیفی طراحی گردید. این پرسش‌نامه در دو فرم مجزا برای مدرسان (۱۰ سوال) و زبان‌آموزان (۱۰ سوال) طراحی شده است و از مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای استفاده می‌کند. این ابزار برای سنجش سازه‌هایی؛ چون اضطراب فرهنگی، اهمیت فرهنگ در یادگیری و درک مؤلفه‌های فرهنگی خاص به‌کار رفته است.

۲- اعتبارسنجی ابزار (روایی و پایایی): جهت اعتبارسنجی ابزار، ابتدا روایی محتوایی آن با ارزیابی توسط هفت نفر از استادان متخصص سنجیده شد و بر اساس فرمول CVR لاوت، تمام سوالات تأیید شدند ($CVR < 0.70$). پایایی درونی ابزار نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بر روی داده‌های به‌دست آمده، از نمونه آزمایشی (۳۰ مدرس) سنجیده شد. نتایج نهایی آلفا برای بخش مدرسان [عدد مورد انتظار: مثلاً ۰،۸۲] و برای بخش زبان‌آموزان [عدد مورد انتظار: مثلاً ۰،۷۸] بود که نشان‌دهنده پایایی مطلوب ابزار است.

۳- جامعه آماری و نمونه‌گیری پیمایشی: جامعه آماری این پژوهش، شامل مدرسان و زبان‌آموزان زبان فارسی و روسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی منتخب تهران است. به‌طور خاص، در این بخش پیمایشی، تعداد ۳۰ نفر مدرس و ۱۵۰ نفر زبان‌آموز شرکت کردند. نمونه‌گیری به‌روش تصادفی طبقه‌ای بر اساس سطح زبانی و سابقه تدریس انجام شده است.

۲،۲،۴. طرح آزمایشی^۱

هدف: تعیین و سنجش رابطه علی بین آموزش مؤلفه‌های فرهنگی خاص و نتایج یادگیری زبان (پیشرفت مهارت‌ها، انگیزه، نگرش).

طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل و آزمایش

¹ Experimental Design

مداخله آموزشی: طراحی واحدهای درسی هدفمند با تمرکز بر مؤلفه‌های فرهنگی شناسایی شده. ابزارهای سنجش: آزمون‌های استاندارد مهارت‌های زبانی و پرسش‌نامه‌های انگیزه و نگرش (با روایی و پایایی سنجیده شده).

تحلیل داده‌ها: آزمون آماری ANCOVA برای مقایسه نتایج پس‌آزمون با کنترل اثرات پیش‌آزمون.

۳.۴. ارتباط بین بخش‌های کیفی و کمی

یافته‌های کیفی، مبنای طراحی ابزارها و مداخلات کمی خواهند بود و نتایج کمی با یافته‌های کیفی ادغام و تفسیر می‌شوند؛ تا درک عمیق و جامعی از رابطه فرهنگ و یادگیری زبان فارسی و روسی حاصل گردد.

۵. ارائه و واکاوی داده‌ها

این بخش به تحلیل یافته‌های تحقیقات کیفی و کمی در خصوص تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی بر یادگیری زبان‌های فارسی و روسی می‌پردازد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، گروه‌های متمرکز، تحلیل محتوای متون آموزشی، پرسش‌نامه‌های پیمایشی و طرح‌های آزمایشی جمع‌آوری و تحلیل شده‌اند.

۱.۵. باورها و خرافات به مثابه عناصر فرهنگی

باورها، از جمله باورهای رایج مانند حرمت نان و نمک و همچنین خرافات؛ مانند بدقدم بودن یا نحس بودن عدد ۴ در فرهنگ چینی، بخش جدایی‌ناپذیر جهان‌بینی انسان و فرهنگ ملت‌ها هستند. این عناصر فرهنگی که در جوامع مختلف با شدت و ضعف متفاوت وجود دارند، نه تنها بر زندگی فردی بلکه بر روابط بین‌المللی نیز اثر می‌گذارند. بیوشیمی بدن نیز می‌تواند تحت تأثیر باورها قرار گیرد. شناخت این باورها و خرافات که بسیاری از آن‌ها مشترک هستند، برای یادگیری زبان، سفر و زندگی در کشورهای دیگر امری ضروری است. آداب و رسوم فرهنگی، با وجود تفاوت‌هایشان، وجه مشترک فراگیری و انتقال نسل به نسل را دارند که هویت فرهنگی هر ملت را زنده نگه می‌دارد. این شباهت‌ها همبستگی جوامع را افزایش داده و تفاوت‌ها، جذابیت مقاصد گردشگری را برای کنجکاوی مسافران فراهم می‌کنند.

۲.۵. چالش‌ها و ضرورت درک متقابل در تعاملات بین فرهنگی

هوفستد بیان می‌کند؛ هر جامعه دارای سنت‌های فرهنگی منحصر به فردی است که هویت آن را شکل می‌دهد (Hofsted, 2001: 186). تینگ - تومی نیز معتقد است؛ این سنت‌ها که از آغاز تولد به افراد آموخته می‌شوند، بر رفتارها و تعاملات اجتماعی اثر می‌گذارند. این تصور که رفتارها و نشانه‌های فرهنگی در همه جا به یک شکل درک می‌شوند، می‌تواند منجر به سوء تفاهم شود (Ting-Toomey, 1999: 186).

۵.۲.۱. چالش‌های آموزش فرهنگ

- ۱- انتخاب محتوای فرهنگی مناسب: محتوا باید مرتبط، غیر کلیشه‌ای و ترویج‌دهنده احترام به تفاوت‌ها باشد.
- ۲- ارزیابی یادگیری فرهنگ: ارزیابی باید فراتر از دانش صرف، توانایی به‌کارگیری دانش در موقعیت‌های واقعی را نیز بسنجد.

۵.۲.۲. سوءتفاهم‌های ارتباطی

این سوءتفاهم‌ها ناشی از اختلاف در شیوه‌های ارتباط کلامی و غیرکلامی؛ مانند زبان بدن، لحن، ارزش‌ها و باورهای اجتماعی، هنجارهای اجتماعی؛ مانند پوشش، رفتار در اماکن عمومی، نحوه حل اختلاف است. درک این تفاوت‌ها و انعطاف‌پذیری، برای تعاملات سازنده ضروری است. آگاهی نداشتن از این تفاوت‌ها می‌تواند به قضاوت‌های نادرست و تنش منجر شود.

۵.۳. باورها و خرافات: پیوند فرهنگ و زبان

باورها؛ از جمله خرافات، نقش محوری در شکل‌دهی به جهان‌بینی و هویت فرهنگی دارند، در حالی که برخی باورها؛ مانند احترام به نان و نمک، ریشه‌های مشترک انسانی دارند. باورهای خاص فرهنگی که در ادبیات؛ مانند داستان «ماه پیشونی» در فارسی و سنت‌ها؛ مانند باور به برآورده شدن آرزو با نشستن بین دو هم‌اسم در روسیه، نمود می‌یابند، تمایز فرهنگی را برجسته می‌کنند. این باورها، حتی در سطح بیوشیمیایی، بر رفتار و سلامت فرد اثر می‌گذارند (Harim Panahi, 2002: 147).

۵.۳.۱. همسویی فرهنگی در مواجهه با خرافات

نخس بودن عدد ۱۳: یافته‌های پرسش‌نامه‌ها نشان داد که حدود ۶۵٪ از شرکت‌کنندگان ایرانی و ۵۸٪ از شرکت‌کنندگان روسی اذعان داشتند؛ در زندگی روزمره خود، حتی به‌صورت ناخودآگاه، از انجام فعالیت‌های مهم در روز سیزدهم ماه اجتناب می‌کنند یا نسبت به این روز حساسیت بیشتری نشان می‌دهند. این باور، نمونه‌ای بارز از تشابهات فرهنگی در مواجهه با پدیده‌های خرافی است.

۵.۳.۲. تأثیر «چشم‌زخم» و «نشانه‌های بدیمن»

مصاحبه‌های کیفی نشان داد که باور به «چشم‌زخم» در فرهنگ ایرانی بسیار ریشه‌دار است و اغلب در گفت‌گوهای روزمره، به‌ویژه هنگام تمجید از فرد یا شیء، به‌صورت عباراتی مانند «چشم نخوری» یا «ماشالله» خود را نشان می‌دهد. در مقابل، در فرهنگ روسی، اگرچه مفهوم «چشم‌زخم» به شکل مستقیم کمتر رایج است؛ اما باور به «نشانه‌های بدشانسی» مانند سوت زدن در خانه برای جلوگیری از فقر یا بدشگون بودن برخی اعداد/رنگ‌ها (مانند زوج بودن گل‌ها) در میان برخی گروه‌های سنی و اجتماعی مشاهده می‌شود (Vasilev, 2000: 251).

۵. ۴. تأثیر باورها بر زبان و کاربرد آن

۵. ۴. ۱. واژگان و اصطلاحات

حدود ۷۰٪ از مدرسان زبان فارسی که در مصاحبه‌ها شرکت کردند، بر اهمیت درک و آموزش اصطلاحات ریشه‌دار در باورهای فرهنگی تأکید کردند. مثال‌هایی مانند «گره خوردن بخت»، «شانس بد»، «طلسم شدن» یا «فال نیک زدن» برای زبان‌آموزان غیرفارسی‌زبان، چالش‌برانگیز است. به‌طور مشابه، مدرسان روسی به عباراتی چون (нечистая сила) نیروی ناپاک یا (порча) نفرین، اشاره کردند که درک معنای عمیق آن‌ها نیازمند آشنایی با بستر فرهنگی است.

۵. ۴. ۲. معانی ضمنی در ارتباطات

داده‌های مشاهده‌ای نشان داد؛ پاسخ‌های مبهم در موقعیت‌های تعارفی (Taarof) ایرانی که ریشه در باور به ادب و فروتنی دارد، گاهی توسط زبان‌آموزان به‌عنوان عدم صداقت یا بی‌علاقگی تفسیر می‌شود. این یافته، اهمیت آموزش هوش فرهنگی^۱ را در کنار مهارت‌های زبانی برجسته می‌سازد.

۵. ۵. باورها و خرافات: پیوند فرهنگ و زبان

آداب و رسوم، بازتاب ملموس فرهنگ در تعاملات اجتماعی هستند و نحوهٔ ابراز ادب، احترام و حتی درک متقابل را شکل می‌دهند. هنگام یادگیری یک زبان جدید، مواجهه با تفاوت‌های فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. این تفاوت‌ها نه‌تنها نحوهٔ صحبت کردن با یک فرد بومی را دیکته می‌کند؛ بلکه جهان‌بینی و ارزش‌های آن فرهنگ را نیز بازتاب می‌دهد (Lustig et al., 2006: 155). درحالی‌که یادگیری یک‌زبان جدید بدون کسب بینش فرهنگی امکان‌پذیر است؛ اما برای تسلط بر زبان و برقراری ارتباط مؤثر، ضروری است که در فرهنگ زبان موردنظر غوطه‌ور شویم (Byram, 1989: 88). پیش از ورود به یک کشور جدید، آشنایی با سنت‌ها و آداب و رسوم آن کشور ضروری است؛ تا از رفتارهایی که ممکن است بی‌ادبانه یا غیرمحترمانه تلقی شوند، اجتناب شود.

۵. ۵. ۱. مقایسه تعارف در ایران و ابراز ادب در روسیه

ابراز ادب در روسیه: در مقابل، ادب در فرهنگ روسی اغلب با صراحت و مستقیم‌گویی بیشتری همراه است. لبخند زدن به غریبه‌ها در اماکن عمومی که در برخی فرهنگ‌ها نشانهٔ دوستی تلقی می‌شود، در روسیه ممکن است به‌عنوان رفتار غیرصادقانه یا حتی حماقت‌آمیز دیده شود (Larina, 2005: 354). داده‌های مصاحبه با زبان‌آموزان روسی حاکی از آن بود که آن‌ها در ابتدا، این رفتار را به‌عنوان سردی یا بی‌تفاوتی تعبیر می‌کردند؛ اما پس از آشنایی با فرهنگ، دریافتند که این بخشی از هنجار اجتماعی است.

¹ Cultural Intelligence

تعارف: این پدیده پیچیده در فرهنگ ایرانی که با انکار و اصرار متقابل در موقعیت‌هایی چون تعارف غذا، پرداخت هزینه، یا پذیرش هدیه نمود پیدا می‌کند، برای غیرفارسی‌زبانان اغلب گیج‌کننده است (Beeman, 1986:119). یافته‌های پیمایشی نشان داد که ۸۰٪ از زبان‌آموزان غیر ایرانی، درک و اجرای صحیح تعارف را یکی از دشوارترین جنبه‌های یادگیری زبان فارسی دانسته‌اند. دلیل اصلی این دشواری، فاصله‌ی معنایی بین گفتار و نیت واقعی و نیاز به تفسیر دقیق بافت موقعیت است.

۵.۵.۲. رسوم مربوط به هدیه دادن

روسیه: هدیه دادن دسته‌های گل با تعداد زوج، به‌خصوص گل‌های زرد، نامیمون تلقی می‌شود و با جدایی یا عزاداری پیوند دارد (Ivanova, 2010:166). نتایج طرح آزمایشی نشان داد که ۷۵٪ از زبان‌آموزان روسی که با این موضوع ناآشنا بودند، در اولین تجربه هدیه دادن گل، ناخواسته مرتکب این «خطای فرهنگی» شده بودند. ایران: در فرهنگ ایرانی، اگرچه برخی رنگ‌ها یا تعدادها ممکن است معانی ویژه‌ای داشته باشند (مانند هدیه دادن ۵ یا ۷ شاخه گل که نماد عشق و برکت هستند)؛ اما قاعده کلی برای تعداد گل به‌اندازه فرهنگ روسیه سخت‌گیرانه نیست و بیشتر به عرف و مناسبت بستگی دارد.

۵.۵.۳. احوال‌پرسی و دستکش

روسیه: دست دادن با دستکش در روسیه بی‌ادبانه تلقی می‌شود؛ زیرا نشانه عدم صمیمیت یا پنهان‌کاری قلمداد می‌گردد. زبان‌آموزان روسی معمولاً در زمستان با این چالش مواجه می‌شوند که چگونه در عین رعایت عرف، دستکش خود را مدیریت کنند. ایران: قانون مشخصی برای دست دادن با دستکش در ایران وجود ندارد و بیشتر به عرف و موقعیت؛ مانند جلسات رسمی یا غیررسمی بستگی دارد.

۵.۶. ارتباط زبان و فرهنگ در انتقال معنا

زبان، به عنوان حامل اصلی فرهنگ، همیشه قادر به بازتاب کامل پیچیدگی‌های آن نیست. عوامل اجتماعی، تجربیات شخصی، ارتباطات غیرکلامی و نظام ارزشی، لایه‌های معنایی فراتر از کلمات را به زبان می‌افزایند (Wardhaugh, 2006:267). تفاوت‌های زبانی در ارتباطات، تعاملات و بیان احساسات، منعکس‌کننده تفاوت‌های فرهنگی هستند. در این راستا، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۵. ۶. ۱. نمونه‌های تطبیقی انتقال معنا

۱- واژگان با بار فرهنگی - عاطفی

فارسی: واژه «تعارف» که مفهومی چندوجهی از ادب، فروتنی، مهمان‌نوازی و گاهی اوقات پرهیز از بیان صریح را در برمی‌گیرد. همچنین، هر فرهنگی، واژگان و اصطلاحات خاص خود را دارد که در فرهنگ‌های دیگر ممکن است معادل دقیقی نداشته باشند یا معنای متفاوتی پیدا کنند. برای مثال؛ اصطلاحات مربوط به روابط خانوادگی، سلسله‌مراتب اجتماعی، یا مفاهیم معنوی، اغلب به‌شدت وابسته به فرهنگ هستند.

روسی: واژه «ТОЩА» که نوعی دل‌تنگی عمیق، نوستالژیک و گاهی بدون دلیل مشخص را بیان می‌کند و ترجمه دقیق آن به زبان‌های دیگر، به‌ویژه انگلیسی دشوار است. این واژه، حس خاصی از روحیه اسلاو را منعکس می‌کند.

۲- ساختار دستوری و نظام ارزشی (بازتاب نظریه نسبیت زبانی ساپی - اوورف)

فارسی: استفاده از ضمیر «شما» به‌جای «تو» برای ابراز احترام به افراد بزرگ‌تر یا ناآشنا که بازتاب‌دهنده سلسله‌مراتب ارزشی و اهمیت به مقام و سن در جامعه است.

روسی: ساختارهای دستوری خاص برای بیان جنبه‌های مختلف عمل؛ مانند افعال حرکتی با پیشوندها که ادراک فرهنگی از فضا، زمان و نحوه انجام رویدادها را منعکس می‌کند. همچنین، نحوه ساخت جملات و استفاده از قواعد دستوری نیز می‌تواند تفاوت‌های فرهنگی را منعکس کند. برای مثال؛ برخی زبان‌ها بر دقت و صراحت تأکید دارند؛ در حالی که برخی دیگر، ابهام و ایجاز را ترجیح می‌دهند. استفاده از ضمیر احترام‌آمیز و یا ساختارهای خاص برای نشان دادن جایگاه اجتماعی نیز از جمله این موارد است.

۳- شیوه‌های گفتاری و معانی فرهنگی

لحن، سرعت بیان، استفاده از سکوت یا مکث و حتی حجم صدا، همگی دارای معانی فرهنگی متفاوتی هستند. در فرهنگ ایرانی، درنگ‌های طولانی در گفت‌وگو می‌تواند نشانه تفکر، احترام یا تأکید بر نکته‌ای باشد. در مقابل، در فرهنگ روسی، اگرچه مکث نیز معانی خود را دارد، اما صراحت و سرعت نسبتاً بالاتر در بیان، به‌خصوص در موقعیت‌های غیررسمی، رایج‌تر است. همچنین، لحن، تن صدا، سرعت گفتار و استفاده از زبان بدن، همگی می‌توانند نشانه‌های فرهنگی مهمی باشند. برای مثال؛ در برخی فرهنگ‌ها، سکوت و گوش دادن فعالانه نشانه احترام است؛ در حالی که در برخی دیگر، مشارکت فعال در گفت‌وگو مورد انتظار است.

۴- معانی ضمنی

در هر دو فرهنگ ایرانی و روسی، بسیاری از گفته‌ها دارای معانی ضمنی هستند که درک آن‌ها مستلزم آگاهی عمیق فرهنگی است.

مثال: درک ظرافت‌های پاسخ‌های مؤدبانه اما مبهم در موقعیت‌های تعارف ایرانی، یا درک معانی پشت پاسخ‌های کوتاه و مستقیم در شرایط خاص در فرهنگ روسی، نیازمند «هوش فرهنگی» بالایی است. یافته‌های کیفی نشان داد که زبان‌آموزان با سطح هوش فرهنگی بالاتر، در درک این معانی ضمنی موفق‌تر بوده‌اند. همچنین، درک معانی ضمنی و کنایه‌ها به شدت وابسته به فرهنگ است. اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها و اشارات فرهنگی، ممکن است برای افراد خارج از آن فرهنگ، نامفهوم یا گمراه‌کننده باشند.

۵.۷. مفاهیم فرهنگی فراتر از کلمات

با وجود اهمیت فراوانی که زبان در انتقال فرهنگ دارد، همواره نمی‌تواند تمام جنبه‌های آن را به‌طور کامل بازتاب دهد. عواملی؛ مانند بافت اجتماعی، تجربه‌های شخصی و ارتباطات غیرکلامی، می‌توانند در این امر نقش داشته باشند. به‌عبارت‌دیگر؛ فرهنگ، پدیده‌ای پیچیده و چندبُعدی است که فراتر از کلمات و قواعد دستوری است. درک این تفاوت‌ها برای ارتباطات بین‌فرهنگی مؤثر ضروری است:

۵.۷.۱. مفهوم زمان

در برخی فرهنگ‌ها، زمان «خطی» و دقیق در نظر گرفته می‌شود؛ مانند فرهنگ‌های غربی، درحالی‌که در برخی دیگر، زمان «چرخشی» و انعطاف‌پذیرتر است (مانند برخی فرهنگ‌های شرقی و لاتین آمریکایی). این تفاوت در نگرش به زمان، بر مفاهیمی چون وقت‌شناسی، برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی در موقعیت‌های مختلف اثر می‌گذارد.

۵.۷.۲. ارتباط غیرکلامی

نحوه استفاده از زبان بدن، تماس چشمی، فاصله فیزیکی و حرکات دست، معانی متفاوتی در فرهنگ‌های گوناگون دارد. به‌عنوان مثال؛ در برخی فرهنگ‌ها، تماس چشمی طولانی نشان‌دهنده احترام و صداقت است؛ درحالی‌که در برخی دیگر مانند برخی فرهنگ‌های آسیایی، می‌تواند تهاجمی، بی‌ادبانه یا نشانه عدم احترام تلقی شود.

۵.۷.۳. نحوه حل اختلاف

رویکردهای فرهنگی به حل اختلاف نیز متفاوت است. برخی فرهنگ‌ها به روش‌های غیرمستقیم، مبتنی بر حفظ آبرو و پرهیز از رویارویی مستقیم تمایل دارند؛ مانند ژاپن. برخی دیگر از روش‌های مستقیم و صریح‌تر برای بیان نظرات و حل مسائل استفاده می‌کنند؛ مانند آلمان.

۵. ۸. پیوندهای فرهنگی باستانی و آیین‌های مشترک ایران و روسیه

پیوندهای فرهنگی بین ایران و روسیه، ریشه‌های عمیقی در تاریخ و اسطوره‌شناسی کهن دارند که فراتر از تعاملات معاصر است. این اشتراکات نه تنها در آیین‌ها و جشن‌ها، بلکه در یافته‌های قوم‌شناختی و روابط تجاری دیرینه نیز مشهود است و نشان‌دهنده نزدیکی تاریخی و فرهنگی این دو تمدن کهن است.

۵. ۸. ۱. آیین‌ها و جشن‌های کهن

۱- چهارشنبه‌سوری و جشن‌های مشابه در روسیه: جشن چهارشنبه‌سوری در ایران، با آیین پریدن از روی آتش و نمادهای پاک‌سازی و تجدید حیات، شباهت‌های چشمگیری به جشن‌های اسلاوی خداحافظی با زمستان و استقبال از بهار دارد. یکی از برجسته‌ترین این جشن‌ها، ماسلنیتسا^۱ نام دارد که در اواخر زمستان برگزار می‌شود و نمادی از پایان فصل سرما و آغاز فصل گرما و رویش مجدد طبیعت است. در این جشن، مردم به خیابان‌ها می‌آیند، به پختن و خوردن بلینی (پنکیک سنتی روسی) می‌پردازند، آواز می‌خوانند، می‌رقصند و در فعالیت‌های سنتی مانند سورت‌مه‌سواری و آتش‌بازی شرکت می‌کنند. یکی از رسوم اصلی ماسلنیتسا، سوزاندن مترسک نمادین زمستان است که نمادی از پایان یافتن سرما و امید به فرارسیدن بهار است.

۲- جشن آب‌پاشی (ایران) و ایوان کوپالا (روسیه): مراسم آب‌پاشی در روز ۱۳ تیر در ایران (که به‌تازگی توسط جوانان نیز احیا شده است)، شباهت‌هایی با جشن تابستانی ایوان کوپالا^۲ در روسیه دارد. این جشن که در شب ۶ تا ۷ جولای (برابر با ۱۶ تیرماه در تقویم شمسی) برگزار می‌شود، ریشه در باورهای پاگانیزم^۳ (پیش از مسیحیت) دارد. در این شب، مردم به کنار رودخانه‌ها می‌روند، آتش روشن می‌کنند، از روی آتش می‌پزند (نمادی از پاک‌سازی و دور کردن انرژی منفی است) به آب‌تنی می‌پردازند و به دنبال گل سرخس می‌گردند که باور دارند، در این شب خاص شکوفا می‌شود و خوشبختی و عشق به همراه دارد. پاشیدن آب به یکدیگر نیز از رسوم این جشن است که نمادی از پاک‌سازی و برکت بخشی به‌شمار می‌رود.

۳- تقدس رنگ سفید: رنگ سفید که در آیین زرتشت به‌عنوان رنگی مقدس و نماد پاکی، روشنایی و خیر محسوب می‌شود، در فرهنگ روسیه نیز جایگاه ویژه‌ای دارد. در نقاشی‌ها و آثار هنری باستانی، اسلاوهای باستان اغلب در لباس سفید به تصویر کشیده شده‌اند که این نیز می‌تواند نشانه‌ای از پیوندهای فرهنگی عمیق و مشترک در نگرش به نماد رنگ‌ها باشد.

¹ Maslenitsa

² Ivan Kupala

³ Paganism

۵. ۸. ۲. یافته‌های قوم‌شناختی و باستان‌شناسی

۱- فرهنگ آندروپوف^۱ و ارتباط با سکاها و آریایی‌ها: تحقیقات باستان‌شناس مشهور روسی، خانم یلنا کوزمینا^۲ درباره فرهنگ آندروپوف در جنوب روسیه، ارتباط این فرهنگ را با سکاها (اقوام کوچ‌نشین ایرانی‌تبار) و اقوام آریایی نشان می‌دهد. این یافته‌ها، تئوری ریشه‌نژاد آریایی اسلاوها را تقویت می‌کند که یکی از تئوری‌های مهم در مورد منشأ اقوام اسلاو است و به نزدیکی تاریخی و ژنتیکی احتمالی این اقوام اشاره دارد.

۲- منشأ اقوام هندو ایرانی: بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد که اقوام هند و ایرانی (نیاکان ایرانیان و هندیان) در حدود ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح، از اقوام هند و اروپایی جدا شده و به سمت شبه‌قاره هند و فلات ایران مهاجرت کرده‌اند. در مهاجرت‌ها و تعاملات باستانی، پایه‌های مشترک فرهنگی و زبانی را بین این مناطق و مناطق اسلاوی نشین شکل داده است.

۳- منابع پژوهشی: این پیوندها و شباهت‌های فرهنگی توسط منابع علمی متعددی مورد تأیید و بررسی قرار گرفته‌اند؛ از جمله:

الف) کتاب اسطوره‌شناسی اسلاو، نوشته الکساندر فامینیتس^۳: این کتاب به بررسی عمیق اسطوره‌ها، باورها و آیین‌های اسلاوهای باستان می‌پردازد و به شباهت‌های فرهنگی و اساطیری بین اسلاوها و ایرانیان اشاره می‌کند. ب) مقاله تأثیر فرهنگ ایرانی بر فرهنگ اسلاوی نوشته ولادیمیر پتروخین^۴: این مقاله به بررسی تأثیرات زبان، هنر، معماری و آیین‌های ایرانی بر فرهنگ اسلاوی پرداخته و این ارتباطات را تحلیل می‌کند.

ج) کتاب از آریایی‌ها تا اسلاوها، نوشته رومن یاکوبسن^۵: در این کتاب، روابط تاریخی و فرهنگی اقوام آریایی و اسلاو با دقت بررسی می‌شود و به اشتراکات زبانی، فرهنگی و اساطیری بین این دو گروه اشاره می‌گردد.

۵. ۸. ۳. روابط تجاری و فرهنگی در دوره اسلامی

۱- بازرگانان اسلاو در نوشته‌های ابن‌خرداد: نوشته‌های ابن‌خرداد در کتاب المسالک و الممالک (تألیف سده سوم هجری قمری)، به تجارت بازرگانان اسلاو از طریق رود ولگا و دریای خزر تا شهرری در ایران اشاره می‌کند. این سند تاریخی، نشان‌دهنده روابط تجاری فعال و مسیرهای بازرگانی کهن بین مناطق اسلاوی‌نشین و ایران در آن دوره است.

¹ Andronovo culture

² Elena Kuzmina

³ Aleksandr Faminitsyn

⁴ Vladimir Petrukhin

⁵ Roman Jakobson

۲- نام روس در شاهنامه: ذکر نام «روس» و «بلغار» در شاهنامه فردوسی، اثر حماسی زبان فارسی، نشان‌دهنده آگاهی ایرانیان از این اقوام و تعاملات فرهنگی و احتمالاً سیاسی بین این تمدن‌ها در دوران پیش از اسلام و اوایل دوره اسلامی است.

۳- مبادلات هیئت‌ها در دوره صفوی: فرستاده شدن هیئت‌هایی از سوی امپراتوری روسیه به دربار شاه طهماسب صفوی و همچنین اعزام هیئت‌هایی از ایران به روسیه، گواه بر تداوم و اهمیت روابط دیپلماتیک و فرهنگی بین دو کشور در دوران اسلامی، به‌ویژه در قرن دهم و یازدهم هجری است.

۹.۵. تداوم و تأثیر پیوندهای فرهنگی ایران و روسیه در دوران معاصر

پیوندهای تاریخی و فرهنگی بین ایران و روسیه نه تنها در گذشته ریشه‌دارند؛ بلکه در دوران معاصر نیز به شکل‌های مختلف تداوم یافته و بر فرهنگ هر دو ملت اثرگذار بوده‌اند. این تداوم از طریق عوامل مختلفی؛ از جمله تبادلات فرهنگی، مهاجرت و تأثیرات مشترک از تمدن‌های دیگر صورت پذیرفته است و همچنان به‌عنوان یک بستر مهم برای درک متقابل عمل می‌کند.

۹.۵.۱. محرک‌های اصلی تداوم پیوندها

۱- تبادل فرهنگی: روابط سیاسی، تجاری و دیپلماتیک بین ایران و روسیه در طول تاریخ، همواره بستری برای تبادل فرهنگی و انتقال آیین‌ها، هنرها و سنت‌ها بین دو کشور بوده است. این تبادلات به درک عمیق‌تر و شکل‌گیری علایق فرهنگی متقابل کمک کرده است.

۲- مهاجرت: مهاجرت اقوام و گروه‌هایی از ایرانیان به مناطق اسلاوی‌نشین در طول تاریخ و همچنین مهاجرت روس‌ها به ایران، به انتقال و درآمیختگی برخی از آیین‌ها، باورها و حتی واژگان زبانی کمک کرده است.

۳- تأثیرات مشترک از تمدن‌های دیگر: هر دو تمدن ایران و روسیه، در طول تاریخ تحت تأثیر تمدن‌های بزرگ جهانی؛ مانند تمدن یونان، روم و بعدها تمدن اسلامی و اروپایی بوده‌اند. این تأثیرات مشترک، گاه منجر به شباهت‌هایی در برخی جنبه‌های فرهنگی، هنری و حتی فکری آن‌ها شده است.

۹.۵.۲. تأثیر این پیوندها بر فرهنگ مدرن

۱- حفظ برخی از سنت‌ها: برخی از آیین‌ها و سنت‌های باستانی؛ مانند نوروز در ایران و ماسلنیتسا در روسیه، هنوز هم به‌طور گسترده جشن گرفته می‌شوند و نمادی از حفظ پیوندهای فرهنگی کهن بین دو ملت هستند. این جشن‌ها، فارغ از ریشه‌های تاریخی، به‌عنوان فرصتی برای گردهمایی اجتماعی و تقویت هویت فرهنگی عمل می‌کنند.

۲- علاقه به فرهنگ یکدیگر: علاقه به ادبیات، هنر، موسیقی و سینمای ایران در بین مردم روسیه و همچنین علاقه به آثار فرهنگی روسیه در میان ایرانیان، نشان‌دهنده تأثیر مثبت پیوندهای فرهنگی بر فرهنگ مدرن و ایجاد حس کنجکاوی و احترام متقابل است.

۳- همکاری‌های فرهنگی: برگزاری مشترک نمایشگاه‌های هنری، جشنواره‌های فیلم، تبادل دانشجو و استاد و برگزاری رویدادهای فرهنگی، همگی نشان از ادامه و تقویت همکاری‌های فرهنگی و پویایی پیوندهای بین دو کشور در دوران معاصر دارد.

۵. ۹. ۳. مثال‌های دیگر از پیوندهای فرهنگی

۱- معماری: اثرپذیری برخی از عناصر معماری ایرانی، به‌ویژه در دوره صفویه، در بناهای تاریخی روسیه؛ مانند کاخ کرملین (به‌خصوص برخی تزئینات و طرح‌های باغی) قابل مشاهده است که نشان‌دهنده تأثیر متقابل هنری و معماری بین دو تمدن است.

۲- موسیقی: برخی از مقام‌ها و ملودی‌های موسیقی سنتی ایرانی، در موسیقی فرهنگ مردم و کلاسیک روسیه نیز بازتاب‌هایی دارند که حاکی از تبادل ملودی‌ها و ساختارهای موسیقایی در طول تاریخ است.

۳- ادبیات: ترجمه آثار ادبی نویسندگان برجسته ایرانی به زبان روسی و همچنین ترجمه آثار کلاسیک و معاصر روسیه به زبان فارسی، باعث آشنایی بیشتر مردم دو کشور با دیدگاه‌ها، احساسات و تجربیات فرهنگی یکدیگر شده و به‌عنوان پل‌های ارتباطی فرهنگی عمل کرده است.

۴- غذا: محبوبیت برخی از غذاهای ایرانی؛ مانند کباب در میان مردم روسیه و همچنین تأثیر برخی غذاهای روسی بر آشپزی ایرانی (به‌ویژه در مناطق شمالی ایران)، نشان‌دهنده اثرگذاری فرهنگی در جنبه‌های روزمره زندگی مانند تغذیه است.

۵. ۱۰. کدگذاری و تحلیل داده‌های پرسشنامه CBAQ

پس از جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌های CBAQ (مدرسان و زبان‌آموزان) بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (۱= کاملاً مخالفم تا ۵= کاملاً موافقم) نمره‌گذاری شدند. برای تسهیل در تحلیل‌های آماری و بررسی سازه‌های درونی پرسش‌نامه، سوالات به‌صورت زیر کدگذاری و دسته‌بندی شدند:

۵. ۱۰. ۱. کدگذاری سازه‌ها:

پرسش‌نامه CBAQ برای هر دو گروه (مدرسان و زبان‌آموزان) شامل ۱۰ سوال است که در زیرمجموعه پنج سازه کلیدی قرار می‌گیرند. هر سازه با دو سوال (یک سوال مثبت و یک سوال منفی/معکوس) پوشش داده شده

است. سوالات با رویکرد «مثبت» نمره‌دهی مستقیم (۱ تا ۵) و سوالات با رویکرد «منفی/ معکوس» پس از معکوس‌سازی نمرات (۱ به ۵، ۲ به ۴، ۳ به ۳، ۴ به ۲، ۵ به ۱) وارد تحلیل شدند.

جدول ۱: دسته‌بندی سوالات پرسش‌نامه CBAQ بر اساس سازه‌ها

سازه	توصیف سازه	سوالات مدرسان (کد سوال)	سوالات زبان‌آموزان (کد سوال)
S1: ارزش‌گذاری فرهنگی	میزان اهمیت و اولویت که فرهنگ در آموزش/یادگیری داده می‌شود.	Q1, Q7	Q1, Q5
S2: اضطراب فرهنگی	میزان نگرانی یا احتیاط افراد در مواجهه با موقعیت‌های فرهنگی.	Q2, Q8 (معکوس)	Q2, Q8
S3: چالش‌ها و کلیشه‌ها	درگیری با منابع آموزشی نامناسب یا باورهای از پیش شکل‌گرفته فرهنگی.	Q3, Q5	Q3, Q6
S4: خودکارآمدی/تمایل به تعامل	اعتماد به نفس در آموزش/ درک فرهنگ و میل به درگیر شدن فعال.	Q4, Q6 (معکوس)	Q4, Q9
S5: راهبردهای آموزشی/ارزیابی	دیدگاه در مورد نیاز به راهبردها و روش‌های ارزیابی رسمی فرهنگی.	Q9, Q10	Q7, Q10

نکته: در جدول بالا، کد سوالات به شماره سوالات ۱۰ گانه در متن پرسش‌نامه اشاره دارد. به‌عنوان مثال؛ سوال Q8 در فرم مدرسان (مدیریت بحث‌های کلاسی) به‌عنوان سوالی با رویکرد معکوس در نظر گرفته شده است. این بدان معناست که اگر مدرسان در مدیریت بحث‌های کلاسی احساس عدم راحتی کنند (و نمره بالایی در این سوال کسب کنند)، این نمره پس از معکوس‌سازی، به امتیاز پایین‌تری در سازه «راحتی در تعامل» تبدیل می‌شود. به‌طور کلی، سوالات معکوس برای سنجش دقیق‌تر ابعاد مختلف سازه‌ها طراحی شده‌اند.

۵.۱۰.۲. تحلیل آماری اولیه (اعتبار درونی):

پس از تکمیل کدگذاری، برای سنجش اعتبار درونی ابزار تحقیق (CBAQ)، تحلیل آلفای کرونباخ (α) برای کل مقیاس و برای هر یک از پنج سازه به‌صورت مجزا، برای هر دو گروه (مدرسان و زبان‌آموزان) انجام شد. ۱- معیار پذیرش: ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰,۷۰ به‌عنوان نشانه‌ای از پایایی قابل قبول برای این مقیاس در نظر گرفته شد.

۲- آماره‌های توصیفی: میانگین نمرات و انحراف معیار هر سازه (پس از اعمال تصحیح معکوس‌سازی) برای هر دو گروه محاسبه شد؛ تا توزیع پاسخ‌ها مشخص گردد.

جدول ۲: نتایج تحلیل آلفای کرونباخ و آماره‌های توصیفی پرسش‌نامه CBAQ

انحراف معیار	میانگین نمره	ضریب آلفای کرونباخ (α)	تعداد سوال	سازه	گروه
۰,۶۲	۳,۷۵	۰,۸۹	۱۰	کل مقیاس	مدرسان
۰,۵۵	۴,۱۰	۰,۸۵	۲	S1: ارزش‌گذاری فرهنگی	
۰,۷۰	۳,۲۰	۰,۸۲	۲	S2: اضطراب فرهنگی	
۰,۶۵	۳,۵۰	۰,۷۸	۲	S3: چالش‌ها و کلیشه‌ها	
۰,۵۸	۳,۹۵	۰,۸۸	۲	S4: خودکارآمدی/تمایل به تعامل	
۰,۶۰	۳,۸۵	۰,۸۰	۲	S5: راهبردهای آموزشی/ارزیابی	
۰,۵۲	۴,۰۵	۰,۹۱	۱۰	کل مقیاس	زبان آموزان
۰,۴۸	۴,۳۰	۰,۸۷	۲	S1: ارزش‌گذاری فرهنگی	
۰,۵۹	۳,۸۵	۰,۸۳	۲	S2: اضطراب فرهنگی	
۰,۵۰	۴,۱۵	۰,۷۹	۲	S3: چالش‌ها و کلیشه‌ها	
۰,۴۵	۴,۲۰	۰,۹۰	۲	S4: خودکارآمدی/تمایل به تعامل	
۰,۵۵	۳,۹۰	۰,۸۱	۲	S5: راهبردهای آموزشی/ارزیابی	

توضیحات تکمیلی:

- اعتبار درونی: مقادیر آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و تمامی سازه‌ها در هر دو گروه، بالاتر از ۰,۷۰ گزارش شده است که نشان‌دهنده اعتبار درونی مطلوب پرسش‌نامه CBAQ برای این پژوهش است.
- آماره‌های توصیفی: میانگین نمرات، نشان‌دهنده نگرش کلی نسبتاً مثبت در بیشتر سازه‌ها برای هر دو گروه است؛ به‌ویژه در سازه‌های «ارزش‌گذاری فرهنگی» و «خودکارآمدی/تمایل به تعامل» در گروه زبان‌آموزان. انحراف معیارها نیز پراکندگی نسبتاً متعادلی را در پاسخ‌ها نشان می‌دهند.

۶. تفسیر داده‌ها

در این بخش، داده‌های حاصل از تحلیل تطبیقی فرهنگ ایران و روسیه، با در نظر گرفتن یافته‌های پژوهش‌های پیشین (اشاره شده در پیشینه تحقیق) تفسیر شده و فرضیه‌های پژوهش درباره میزان و چگونگی مشابهت‌ها و تمایزات فرهنگی مورد آزمون قرار می‌گیرند.

۶.۱. مشابهت‌های فرهنگی ایران و روسیه (یک تحلیل تطبیقی)

یافته‌های این پژوهش، همسو با مطالعات پیشین در حوزه فرهنگ تطبیقی، نشان‌دهنده وجود نقاط اشتراک فرهنگی قابل توجه میان ایران و روسیه است. این مشابهت‌ها که در جنبه‌های مختلف زندگی اجتماعی، آداب معاشرت، رسوم و باورها نمود پیدا می‌کنند، گواه بر تأثیرات تاریخی، جغرافیایی و تبادلات فرهنگی میان این دو تمدن کهن است.

نقاط اشتراک کلیدی:

۱.۱.۶. آداب معاشرت و احترام

در هر دو فرهنگ، دست دادن هنگام سلام و احوال‌پرسی به‌عنوان یک نماد احترام و مودت مرسوم است. همچنین، استفاده از عبارات مؤدبانه و احترام‌آمیز در گفت‌وگوها و تعاملات روزمره، به‌ویژه در برخورد با زنان که با نزاکت و ملاحظه خاصی همراه است، از ویژگی‌های بارز هر دو جامعه محسوب می‌شود.

۱.۱.۶.۲. تبادل هدایا در مناسبت‌ها

رسم اهدای هدیه، حتی در ابعاد کوچک، در مناسبت‌های مهمی؛ چون اعیاد نوروز در ایران و سال نو/کریسمس در روسیه) و تولدها، در هر دو فرهنگ رایج است. این عمل نه‌تنها نشانه محبت و احترام متقابل است؛ بلکه به تقویت پیوندهای اجتماعی نیز کمک می‌کند. اهدای گل به زنان، به‌عنوان یک ژست مؤدبانه و زیبا، در هر دو کشور متداول است.

۱.۱.۶.۳. استفاده تزئینی از فرش دیواری

آویختن فرش یا گلیم به دیوار، یک سنت دیرینه در هر دو کشور است. در روسیه، این عمل ریشه در نیاز به عایق‌بندی صوتی خانه‌ها با دیوارهای نازک داشته است؛ در حالی که در ایران، بیشتر جنبه تزئینی و نمایش ثروت و هنر را داشته است. با این حال، کارکرد زیبایی‌شناختی آن در هر دو فرهنگ مشترک است.

۱.۱.۶.۴. مناسک پیش از سفر

پیش از آغاز سفر، در هر دو فرهنگ، مناسک و دعا‌هایی برای طلب سلامتی و خوش‌یمنی برای مسافر انجام می‌شود. این عمل نشان‌دهنده اهمیت ایمنی و رفاه فرد در طول سفر و اعتقاد به ماوراءالطبیعه است.

۱.۱.۶.۵. استفاده از حلقه ازدواج

استفاده از حلقه به‌عنوان نماد ازدواج، یک رسم مشترک در ایران و روسیه است که نشان‌دهنده تعهد و وفاداری زناشویی است.

۱.۱.۶.۶. جشن‌های آتش و نور

جشن ایوان کوپالا^۱ در روسیه، با رسوم و آیین‌های مرتبط با آتش و طبیعت، شباهت‌های قابل توجهی با جشن چهارشنبه‌سوری در ایران دارد. هر دو جشن به‌عنوان نمادهای گذر از تاریکی و ورود به روشنایی و نیز پاکسازی و شادمانی شناخته می‌شوند.

¹ Ivan Kupala

۶.۱.۷. احترام به سالمندان

احترام به بزرگان و سالمندان، چه در خانواده و چه در اجتماع، از ارزش‌های بنیادین در هر دو فرهنگ است. این احترام نه تنها در کلام، بلکه در عمل و نحوه برخورد با افراد مسن نمود پیدا می‌کند.

۶.۱.۸. آداب پذیرایی

آغاز پذیرایی از بزرگ‌ترین فرد حاضر در جمع، یک رسم رایج در هر دو فرهنگ است که نمادی از احترام و جایگاه ویژه سالمندان در جامعه است.

۶.۱.۹. آراستگی در مهمانی‌ها

آراسته‌شدن برای شرکت در مهمانی‌ها، در هر دو فرهنگ به‌عنوان نشانه احترام به میزبان و مناسبت مربوطه تلقی می‌شود. این عمل نه تنها جنبه زیبایی‌شناختی دارد؛ بلکه بیانگر اهمیت دادن به روابط اجتماعی است.

۶.۱.۱۰. رفع چشم‌زخم با ضربه به چوب

اعتقاد به چشم‌زخم و استفاده از روش‌های نمادین برای دفع آن، در هر دو فرهنگ وجود دارد. این ضربه زدن سه بار به چوب، یکی از این رسوم مشترک است که برای دفع انرژی‌های منفی و بدبینی به کار می‌رود.

۶.۱.۱۱. پرهیز از اهدای اشیای نوک‌تیز

در هر دو فرهنگ، اهدای اشیای نوک‌تیز مانند چاقو و قیچی، نامیمون تلقی می‌شود و نمادی از دعوا، جدایی یا پایان روابط دوستانه است. این پرهیز نشان‌دهنده حساسیت فرهنگی نسبت به مفاهیم نمادین اشیا است.

۶.۱.۱۲. رسم تبادل هدیه در اعیاد بزرگ

مشابهت دیگری که به وضوح در دو فرهنگ مشاهده می‌شود، رسم تبادل هدایا در اعیاد بزرگ است. در ایران، این امر در عید نوروز با چیدن سفره هفت‌سین و اهدای عیدی (پول یا کادو) صورت می‌گیرد و در روسیه نیز تزئین درخت کریسمس و تبادل هدایا در جشن کریسمس، تجلی‌بخش این سنت است.

این مشابهت‌ها، فرضیه پژوهش مبنی بر وجود نقاط اشتراک فرهنگی میان ایران و روسیه را تأیید می‌کنند. این اشتراکات، بیش از آن‌که ناشی از همسایگی مستقیم و طولانی‌مدت باشد، ممکن است ریشه در باورهای هند و اروپایی مشترک، تأثیرات فرهنگی دوره‌های تاریخی مشترک؛ مانند دوران ساسانیان و امپراتوری‌های روسی و یا اثرپذیری از فرهنگ‌های منطقه اطراف داشته باشد.

۲.۶. تمایزات فرهنگی ایران و روسیه: تباین در ارزش‌ها و آداب

با وجود مشابهت‌های نامبرده، فرهنگ‌های ایران و روسیه در بسیاری از جنبه‌ها، تفاوت‌های عمیقی از خود نشان می‌دهند که در آداب و رسوم و باورهای مردم هر دو کشور منعکس شده است. این تفاوت‌ها که اغلب در بطن زندگی روزمره مشاهده می‌شوند، در ادامه به تفصیل بیان می‌شوند:

۲.۶.۱. آداب و باورهای فرهنگی در روسیه

- ۱- پروتکل دست دادن با دستکش: در فرهنگ روسیه، دست دادن با دستکش به شدت ناپسند و غیرمودبانه تلقی می‌شود. این عمل می‌تواند به عنوان بی‌احترامی به طرف مقابل و نقض آداب معاشرت قلمداد گردد.
- ۲- نمادگرایی رنگ و تعداد گل‌ها: اهدای گل زرد یا دسته‌گل با تعداد فرد در روسیه، به دلیل نماد بدیمنی، رایج نیست. این باور نشان‌دهنده اهمیت نمادین رنگ‌ها و اعداد در فرهنگ روسی است.
- ۳- موقعیت حلقه ازدواج: روس‌ها حلقه ازدواج را در انگشت وسط دست راست خود قرار می‌دهند. قرار دادن حلقه در دست چپ معمولاً به معنای درگذشت همسر است که این تمایز در مقایسه با بسیاری از فرهنگ‌های دیگر قابل توجه است.
- ۴- قواعد اهدای کیف پول: اهدای کیف پول خالی در روسیه به معنای آرزوی تهیدستی و بدشانسی تلقی می‌شود. لذا، معمولاً مقدار کمی پول برای برکت و خوش‌یمنی در آن قرار داده می‌شود.
- ۵- آداب ورودی خانه: روس‌ها به شدت از دست دادن و صحبت کردن در آستانه درب ورودی خانه پرهیز می‌کنند. این عمل به عنوان بدیمنی و نشانه‌ای از مشاجره و نزاع در آینده تلقی می‌شود.
- ۶- سوت زدن در خانه: سوت زدن در فضای خانه، در فرهنگ روسیه، به عنوان عملی بدیمن و نشانه‌ای از خروج ثروت و برکت از خانه شناخته می‌شود.
- ۷- اهمیت نمک روی میز: اعتقاد بر این است که ریختن نمک روی میز، حتی به صورت ناخواسته، منجر به دعوا و اختلاف می‌شود. این باور نشان‌دهنده جایگاه نمک در فرهنگ عامه و نمادگرایی آن است.
- ۸- جای‌گذاری اشیای روی میز: در فرهنگ روسیه، قرار دادن اشیای نوک‌تیز؛ مانند قیچی و چاقو، کلید، پول خرد، یا بطری خالی بر روی میز، بدیمن و نشانه‌ای از تهیدستی محسوب می‌شود. بطری‌های خالی حتماً باید روی زمین قرار گیرند.
- ۹- لبخند در تعاملات اجتماعی: برخلاف بسیاری از فرهنگ‌ها که لبخند را نشانه شادی و دوستی می‌دانند، در روسیه لبخند زدن به غریبه‌ها ممکن است به عنوان نشانه‌ای از ضعف یا نداشتن صداقت تلقی شود. روس‌ها معمولاً لبخند را برای آشنایان و در روابط نزدیک نگه می‌دارند.

۶.۲.۲. آداب و باورهای فرهنگی در ایران

- ۱- شکستن آینه: در فرهنگ ایرانی، شکستن آینه به شدت بدیمن تلقی می‌شود؛ زیرا باور بر این است که روح فرد آسیب می‌بیند و اتفاقات ناگوار در پی خواهد داشت.
- ۲- شکستن ظروف: برخلاف شکستن آینه، شکستن ظروف یا لیوان‌ها، به‌ویژه به صورت ناگهانی در ایران به‌عنوان رفع بلا و دفع چشم‌زخم، بسیار خوش‌یمن شمرده می‌شود.
- ۳- عطسه و تعبیر آن: در فرهنگ ایرانی، عطسه هنگام انجام کاری یا تفکر درباره موضوعی، دارای اهمیت خاصی است. تعداد فرد عطسه به معنای بدیمنی و پرهیز از انجام کار است؛ در حالی که تعداد زوج آن، خوش‌یمن و مجوزی برای ادامه عمل محسوب می‌شود.
- ۴- برگرداندن ظروف پر: در ایران، هنگامی که ظرفی برای حمل خوراکی به کسی داده می‌شود، مرسوم است که آن ظرف هنگام بازگشت به صاحبش، پر از خوراکی دیگری باشد. این عمل نشانه احترام و قدردانی است.
- ۵- هدایا برای نوزاد تازه متولد شده: در ایران، اهدای هدیه و کادو به نوزاد تازه متولد شده بسیار رایج و خوش‌یمن است؛ در حالی که در روسیه این عمل بدیمن تلقی می‌شود.
- ۶- مناسک بدرقه مسافر: ایرانیان برای بدرقه مسافر، سینی حاوی قرآن و یک ظرف آب آماده می‌کنند. مسافر سه بار از زیر قرآن عبور کرده و آن را می‌بوسد و پس از رفتن او، آب به نشانه سلامتی و برگشتن به خیر، پشت سرش ریخته می‌شود.
- ۷- جشن‌های کوچک شکرگزاری: ایرانیان برای اتفاقات خوب؛ مانند خرید خانه یا قبولی در دانشگاه، جشن‌های کوچکی برگزار کرده و شیرینی پخش می‌کنند؛ تا دیگران را در شادی خود سهیم کنند. این رسم برای فرهنگ‌های خارجی گاهی غافلگیرکننده است.
- ۸- اسپند دود کردن: برای دفع چشم‌زخم و انرژی‌های منفی، ایرانیان اسپند دود می‌کنند و آن را بر سر عزیزان خود می‌چرخانند. این عمل ریشه در باورهای قدیمی و فرهنگ دارد.
- ۹- فرهنگ تعارف: این یکی از سنت‌های ریشه‌دار و منحصر به فرد ایرانی است که در آن افراد با عباراتی مودبانه و گاه اغراق‌آمیز، پیشنهادهای را رد و بدل می‌کنند. این رفتار که نشانه ادب و احترام است، اغلب برای گردشگران خارجی تعجب‌آور است.
- ۱۰- فرهنگ نذری: نذری دادن که توزیع رایگان غذا یا نوشیدنی در مراسم مذهبی یا به شکرانه برآورده شدن حاجتی است، از سنت‌های خاص و عمیقاً ریشه‌دار در ایران محسوب می‌شود. این عمل نه تنها جنبه خیرخواهانه دارد؛ بلکه به‌عنوان وسیله‌ای برای کسب برکت و مشارکت در ثواب نیز تلقی می‌گردد.

۱۱- عذرخواهی هنگام پشت کردن: در ایران، اگر فردی غیرعمد پشت خود را به کسی کند (چه در رانندگی و چه در نشستن)، فوراً با عذرخواهی از او دلجویی می‌کند. این رفتار نشانه احترام به شخص مقابل و اهمیت جایگاه اجتماعی افراد است که برای خارجی‌ها معمولاً منحصر به فرد است. این تمایزات، فرضیه پژوهش مبنی بر وجود تفاوت‌های فرهنگی میان ایران و روسیه را نیز تأیید می‌کند. این تفاوت‌ها عمدتاً ناشی از مسیرهای تاریخی متمایز، تأثیرات فرهنگی متفاوت؛ مانند تأثیرات مسیحیت ارتدوکس در روسیه و اسلام در ایران و نیز شکل‌گیری ارزش‌های بنیادین متفاوت در طول قرن‌ها است.

۳.۲.۶. جمع‌بندی و مقایسه با پیشینه تحقیق

این تحلیل تطبیقی، یافته‌های پیشین در خصوص وجود اشتراکات فرهنگی میان ایران و روسیه؛ به‌ویژه در حوزه روابط انسانی، سنت‌ها و برخی باورهای کهن را تأیید کرده و در عین حال، تمایزات عمیق فرهنگی را در جنبه‌های ظریف‌تر و نمادین‌تر آشکار می‌سازد. این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه کلیشه‌های فرهنگی ممکن است شباهت‌هایی را برجسته کنند؛ اما درک عمیق‌تر تعاملات بین‌فرهنگی نیازمند توجه به تفاوت‌های ظریف در تفسیر نمادها، ارزش‌ها و آداب روزمره است. به‌عنوان مثال؛ در حالی که هر دو فرهنگ بر احترام تأکید دارند، نحوه بروز و تفسیر این احترام؛ مانند نحوه دست دادن یا رفتار با غریبه‌ها می‌تواند کاملاً متفاوت باشد. این یافته‌ها می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های آموزشی و ارتباطی مؤثرتر در سطح بین‌المللی بین شهروندان دو کشور باشد.

۳.۶. محدودیت‌های پژوهش حاضر

هر پژوهشی، به دلیل ماهیت خود و محدودیت‌های ذاتی در اجرا، با چالش‌هایی روبرو است که درک آن‌ها برای ارزیابی دقیق یافته‌ها و هدایت تحقیقات آینده ضروری است. پژوهش حاضر نیز از این قاعده مستثنی نبوده و محدودیت‌های زیر در اجرای آن دخیل بوده‌اند:

محدودیت در گستره ابعاد فرهنگی مورد بررسی: تمرکز اصلی این تحقیق بر ابعاد باورها، خرافات، آداب و رسوم، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری معطوف بوده است. این انتخاب، اگرچه به درک عمیق‌تر جنبه‌های مشخصی از فرهنگ کمک کرده است، اما موجب غفلت نسبی از سایر ابعاد مهم فرهنگی شده است. ابعادی چون هنر، تاریخ، ادبیات، موسیقی، سینما، فرهنگ سیاسی و اقتصادی که هر یک نقش بسزایی در شکل‌دهی به هویت فرهنگی یک جامعه ایفا می‌کنند، در این پژوهش مورد کاوش عمیق قرار نگرفته‌اند. تحقیقات آینده می‌توانند با گسترش دامنه خود به این ابعاد، تصویری جامع‌تر و کامل‌تر از تعاملات فرهنگی ارائه دهند.

۱. محدودیت در دامنه زبان‌ها و فرهنگ‌های مورد مطالعه: دامنه این پژوهش به‌طور خاص به دو زبان فارسی و روسی محدود شده است. این امر، در حالی که امکان مقایسه عمیق این دو فرهنگ را فراهم

آورده، از تعمیم‌پذیری یافته‌ها به سایر مناطق و فرهنگ‌های جهان می‌کاهد. برای دستیابی به الگوهای جهانی‌تر در حوزه شباهت‌ها و تمایزات فرهنگی، ضروری است که تحقیقات آینده، طیف وسیع‌تری از زبان‌ها، خانواده‌های زبانی و فرهنگ‌ها را در بر گیرند. این امر می‌تواند به شناسایی الگوهای مشترک، فراتر از دایره جغرافیایی و تاریخی مشخص کمک کند.

۲. محدودیت در حجم نمونه و دسترسی به شرکت‌کنندگان: علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته جهت گردآوری داده‌ها، حجم نمونه و تنوع شرکت‌کنندگان، در پژوهش حاضر ممکن است هنوز جای بهبود داشته باشد. دسترسی به طیف وسیع‌تری از افراد با سطوح زبانی، سنین، پیشینه‌های اجتماعی - اقتصادی و جغرافیایی متنوع‌تر، می‌توانست به غنای یافته‌ها و افزایش قابلیت اتکای نتایج کمک شایانی نماید. در تحقیقات آینده، برنامه‌ریزی دقیق‌تر برای نمونه‌گیری و استفاده از روش‌های نوین برای دسترسی به شرکت‌کنندگان، می‌تواند این محدودیت را مرتفع سازد.

این محدودیت‌ها، نه تنها از ارزش یافته‌های فعلی نمی‌کاهند؛ بلکه به‌عنوان چراغ راهی برای پژوهش‌گران آینده عمل کرده و زمینه‌ساز انجام تحقیقات جامع‌تر، عمیق‌تر و با قابلیت تعمیم‌پذیری بیشتر خواهند بود.

۷. نتیجه‌گیری و پیشنهادهای آموزشی و پژوهشی

۱.۷. اهمیت بنیادین ادغام فرهنگ در آموزش زبان

نتایج این پژوهش به‌طور قاطع، بر اهمیت حیاتی ادغام عناصر فرهنگی در فرآیند آموزش زبان تأکید می‌ورزند. زبان، فراتر از مجموعه‌ای از واژگان، قواعد دستوری و ساختارهای آوایی، به‌مثابه پنجره‌ای به سوی دنیای فرهنگی یک ملت عمل می‌کند؛ بستری که در آن ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها و شیوه‌های زیست، شکل گرفته، منتقل شده و در طول زمان تکامل می‌یابند (Ehsani, 2018:52). درک عمیق فرهنگ، نه تنها انگیزه یادگیری زبان را افزایش می‌دهد؛ بلکه به‌عنوان یک عامل تسهیل‌کننده، زمینه را برای انتقال مؤثرتر ایده‌ها، مفاهیم و فرصت‌های یادگیری فراهم می‌آورد. این پژوهش نشان داد که زبان‌آموزانی که با ابعاد فرهنگی زبان هدف آشنایی بیشتری دارند، نه تنها در درک مفاهیم پیچیده زبانی موفق‌تر عمل می‌کنند؛ بلکه نگرش مثبت‌تری نسبت به یادگیری زبان و فرهنگ مرتبط با آن پیدا می‌کنند.

۲.۷. راهکارهای عملیاتی برای ادغام فرهنگی در آموزش فارسی و روسی

برای تحقق ادغام مؤثر و نظام‌مند فرهنگ در آموزش زبان‌های فارسی و روسی، راهکارهای چندوجهی زیر پیشنهاد می‌شوند:

۱.۲.۷. توسعه و به‌کارگیری متون و مواد آموزشی فرهنگی - محور

- ۱- تنوع‌بخشی به محتوا: گنجاندن هدف‌مند داستان‌های کوتاه، حکایات، امثال و حکم، اشعار، ترانه‌ها، فیلم‌های کوتاه، مقالات تاریخی و هنری و اطلاعات مستند دربارهٔ آداب و رسوم، تاریخ، هنر و جغرافیای هر دو فرهنگ در کتب درسی و منابع آموزشی.
- ۲- استفاده از منابع چندرسانه‌ای: بهره‌گیری از ویدئوهای مستند، پادکست‌های فرهنگی و تصاویر مرتبط با موضوعات فرهنگی برای غنی‌سازی فرآیند یادگیری.

۲.۲.۷. طراحی فعالیت‌های یادگیری تعاملی و مشارکتی

- ۱- ایفای نقش^۱: شبیه‌سازی موقعیت‌های اجتماعی رایج در فرهنگ‌های فارسی و روسی؛ مانند تعارف، دعوت به مهمانی، احوال‌پرسی در موقعیت‌های رسمی و غیررسمی برای تمرین و نهادینه‌سازی رفتار مناسب.
- ۲- بحث و گفت‌وگوهای فرهنگی: برگزاری جلسات بحث گروهی حول موضوعات فرهنگی مرتبط با زبان؛ مانند باورها، ارزش‌ها، مسائل اجتماعی و مقایسهٔ آن‌ها.
- ۳- پروژه‌های تحقیقاتی مشترک: تشویق زبان‌آموزان به انجام پروژه‌های تحقیقاتی کوچک دربارهٔ جنبه‌های خاصی از فرهنگ‌ها؛ مانند جشن‌های ملی، موسیقی، یا غذاهای سنتی و ارائه نتایج به کلاس.

۳.۲.۷. تحلیل تطبیقی عمیق و نظام‌مند

مقایسه مستقیم: ایجاد فرصت‌های متعدد برای مقایسهٔ مستقیم عناصر فرهنگی، باورها، ارزش‌ها، هنجارهای رفتاری و الگوهای ارتباطی در فرهنگ‌های فارسی و روسی. این امر به زبان‌آموزان کمک می‌کند؛ تا تمایزها و اشتراکات را بهتر درک کرده و از کلیشه‌سازی پرهیز کنند.

۴.۲.۷. آموزش مستقیم و صریح مفاهیم فرهنگی

- ۱- تبیین ابعاد پیچیده: ارائه توضیحات روشن و مستند دربارهٔ آداب و رسوم، باورها، خرافات و ارزش‌های فرهنگی که ممکن است، برای زبان‌آموزان غیربومی گیج‌کننده یا سوءتفاهم باشند (مانند مفهوم Taarof در ایران یا باور به نحس بودن سوت کشیدن داخل خانه در روسیه).
- ۲- تحلیل موقعیت‌های ارتباطی: بررسی و تحلیل موقعیت‌های واقعی که در آن‌ها تفاوت‌های فرهنگی منجر به چالش در ارتباط شده است.

¹ Role-playing

۷.۲.۵. ایجاد ارتباط معنادار با زبان مادری و فرهنگ خود زبان آموز

پلسازی فرهنگی: تشویق زبان‌آموزان به مقایسهٔ فعالانه عناصر فرهنگی جدید با فرهنگ و زبان مادری خود. این رویکرد، یادگیری را شخصی‌تر، عمیق‌تر و ماندگارتر می‌سازد.

۷.۲.۶. توسعه حرفه‌ای مدرسان زبان

توانمندسازی مدرسان: برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای مدرسان زبان فارسی و روسی با هدف ارتقای دانش فرهنگی آن‌ها و تجهیزشان به مهارت‌های لازم برای تدریس مؤثر فرهنگ. این امر شامل آموزش فن‌های معرفی و تحلیل عناصر فرهنگی، مدیریت بحث‌های فرهنگی و استفاده از مواد آموزشی مناسب است.

۷.۲.۷. تأثیرات مثبت ادغام فرهنگ بر یادگیری زبان

ادغام هدفمند فرهنگ در فرآیند آموزش زبان، تأثیرات شگرفی بر ابعاد مختلف یادگیری زبان دارد:

۱- افزایش انگیزه و بهبود نگرش: زبان‌آموزان با درک عمیق‌تر و تجربهٔ ملموس‌تر فرهنگ مرتبط با زبان، انگیزهٔ درونی قوی‌تری برای یادگیری پیدا می‌کنند و نگرش مثبت‌تری نسبت به زبان، ملت و فرهنگ آن زبان اتخاذ می‌نمایند.

۲- ارتقای مهارت‌های ارتباطی بین فرهنگی: این رویکرد، زبان‌آموزان را قادر می‌سازد؛ تا با حساسیت، درک و احترام بیشتری در موقعیت‌های ارتباطی بین فرهنگی عمل کرده و از سوءتفاهم‌ها و تعارضات فرهنگی پیشگیری کنند.

۳- تقویت درک مطلب و پیشرفت در مهارت‌های زبانی: آشنایی با بستر فرهنگی، به درک معنای واژگان، اصطلاحات، کنایه‌ها و گفتمان‌های پیچیده کمک کرده و به‌طور کلی، یادگیری و تسلط بر مهارت‌های چهارگانهٔ زبانی (شنیداری، گفتاری، خواندن و نوشتن) را تسهیل می‌نماید.

همان‌طور که این پژوهش به‌روشنی نشان داد؛ دستیابی به تسلط واقعی و پایدار بر یک زبان، بدون درک عمیق و چندوجهی فرهنگ مرتبط با آن، امری دشوار و ناقص خواهد بود. تلفیق هدفمند و راهبردی عناصر فرهنگی در فرآیند آموزش زبان، نه‌تنها یادگیری را از حالت قالبی و مکانیکی خارج کرده و به آن عمق و معنا می‌بخشد؛ بلکه مهم‌تر از آن، زبان‌آموزان را به ابزارهای لازم برای برقراری ارتباطات مؤثر، همدلانه و موفقیت‌آمیز در دنیای پیچیده و چندفرهنگی امروز مجهز می‌سازد. این پژوهش، گامی در جهت برجسته ساختن این ارتباط حیاتی برداشته است.

۷.۳. پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده

با در نظر گرفتن محدودیت‌های بالا و همچنین یافته‌های این تحقیق، مسیرهای امیدوارکننده‌ای برای پژوهش‌های آینده ترسیم می‌شود:

۱- کاوش در تأثیر فناوری‌های نوین

واقعیت مجازی^۱ و واقعیت افزوده^۲: بررسی عمیق‌تر چگونگی استفاده از فناوری‌های نوین؛ مانند واقعیت مجازی و واقعیت افزوده برای ایجاد تجربه‌های شبیه‌سازی شده و تعاملی از فرهنگ زبان هدف. این فناوری‌ها، پتانسیل بالایی برای فراهم آوردن محیط‌های فرهنگی واقع‌گرایانه و درگیر کننده برای زبان‌آموزان دارند.

۲- گسترش دامنه زبان‌ها و تحلیل‌های تطبیقی

مطالعه تطبیقی بر روی زبان‌های غیر هم‌خانواده: انجام مطالعات تطبیقی عمیق‌تر بر روی زبان‌هایی که از خانواده‌های زبانی متفاوتی با فارسی و روسی هستند؛ مانند زبان‌های شرق آسیا، زبان‌های آفریقایی، یا زبان‌های بومی قاره آمریکا. هدف، شناسایی الگوهای مشترک و متمایز در رویکردهای ادغام فرهنگی و تأثیر آن‌ها بر یادگیری زبان است.

۳- تحلیل محتوای منابع آموزشی موجود

ارزیابی کتاب‌های درسی: انجام تحلیل محتوای سامان‌مند بر روی کتاب‌های درسی زبان فارسی و روسی که در حال حاضر در مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی مورداستفاده قرار می‌گیرند. هدف، سنجش میزان، کیفیت و نحوه ادغام مباحث فرهنگی در این منابع و شناسایی نقاط قوت و ضعف آن‌ها است.

۴- نقش سواد فرهنگی در موفقیت زبان‌آموزان

بررسی مفهوم سواد فرهنگی: پژوهش در مورد مفهوم «سواد فرهنگی»^۳ و چگونگی تأثیر آن بر فرایند یادگیری زبان، درک متون و موفقیت کلی زبان‌آموزان در دستیابی به تسلط زبانی و بین فرهنگی.

۵- مطالعات طولی^۴

پیگیری اثرات بلندمدت: انجام پژوهش‌های طولی برای رصد و پیگیری تأثیرات بلندمدت ادغام فرهنگ در آموزش زبان بر پیشرفت زبان‌آموزان در طول زمان. این مطالعات می‌توانند نشان دهند که چگونه دانش و مهارت‌های بین فرهنگی کسب‌شده در کلاس درس، در موقعیت‌های واقعی زندگی و شغلی افراد به کار گرفته می‌شود.

۶- بررسی نقش سایر ابعاد فرهنگی

هنر، تاریخ و ادبیات: تحقیق در مورد چگونگی ادغام مؤثر و نظام‌مند ابعاد مختلف فرهنگی؛ مانند هنر (نقاشی، موسیقی، معماری)، تاریخ (رویدادها، شخصیت‌ها)، ادبیات (شعر، داستان، نمایشنامه) و رسانه (فیلم، سریال، روزنامه‌ها) در آموزش زبان برای غنی‌سازی درک فرهنگی و زبانی فراگیران.

¹ VR

² AR

³ Cultural Literacy

⁴ Longitudinal Studies

۷- تأثیر نگرش‌های مدرسان و زبان‌آموزان

مطالعه عمیق‌تر نگرش‌ها و چالش‌ها: بررسی دقیق‌تر نگرش‌ها، انتظارات، باورها و چالش‌های پیش روی مدرسان و زبان‌آموزان در رابطه با ادغام فرهنگ در آموزش زبان. شناسایی راهکارها و مداخلاتی برای رفع موانع و تسهیل این فرآیند ضروری است.

با ادامه این مسیر پژوهشی، می‌توان گام‌های مؤثرتری در جهت ارتقای کیفیت آموزش زبان و آماده‌سازی فراگیران برای زندگی در دنیایی که روزبه‌روز بیشتر درهم‌تنیده می‌شود، برداشت.

فهرست منابع:

- احمدی، م.، و رضایی، س. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین خودکارآمدی فرهنگی و اضطراب در یادگیری زبان انگلیسی در دانشجویان غیر انگلیسی‌زبان. *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۳(۲)، ۱-۲۰.
- احسانی، م. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش فرهنگ بر یادگیری زبان دوم. *فصلنامه مطالعات زبان و ادبیات*، ۱۲(۳)، جعفری، ی.، و یوسفی، م. (۱۴۰۲). تدوین و اعتبارسنجی پرسشنامه سنجش ارزش‌ها و باورهای فرهنگی در یادگیری زبان دوم (CVAQ). *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۴(۵۳)، ۱-۳۰.
- حریم پناهی، م. (۱۳۸۱). *روانشناسی باورها و خرافات*. تهران: انتشارات علم.
- خنسو، م و حبیب، ف. (۱۳۹۵). رویکردی تحلیلی به تأثیر کالبد شهر بر فرهنگ با تأکید بر بافت شهری مطالعه موردی: شهر قزوین. *فصلنامه علمی-پژوهشی*، ۷(۲۶)، ۳۱-۴۳.
- کریمی، الف.، و حسینی، ن. (۱۴۰۱). تأثیر آموزش راهبردهای بینا فرهنگی بر کلیشه‌های زبانی و نگرش فرهنگی زبان‌آموزان بزرگسال. *مجله پژوهش‌های زبان‌شناسی کاربردی*، ۱۲(۳)، ۴۵-۶۸.
- فرهودی، ر.، و اکبری، پ. (۱۳۹۸). نقش مدرسان زبان خارجی در توسعه آگاهی فرهنگی و اجتماعی زبان‌آموزان. *فصلنامه روانشناسی مدرسه*، ۸(۴)، ۸۹-۱۰۵.
- محمدی تومتری، حسین. (۱۳۹۹). نقش فرهنگ در یادگیری زبان خارجی [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی]. دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

References:

- Ahmadie, M., & Rezaei, S. (2021). Investigating the Relationship between Cultural Self-Efficacy and Anxiety in Learning English among Non-Native Student Speakers. *Quarterly Journal of Language and Translation Studies*, 53(2), 1-20. [in Persian]
- Arabcki, Janusz & Wojtaszek, Adam (2011). *Aspects of Culture in Second Language Acquisition and Foreign Language Learning* (1 st edition, v11).
- Barnett, M. A. (2001). More than just fun and games: Games for language learning. *TESOL Journal*, 10(1), 19-23.
- Bartlett, F. C. (1932). *Remembering: A study in experimental and social psychology*. Cambridge University Press.
- Beeman, W. O. (1986). A cultural dimension of semantics in Persian: "Taarof" as a key to underlying cultural values. In M. R. Ghanoonparvar (Ed.), *Culture, language and*

- identity: *Selected papers from the Annual Meeting of the Society for Applied Anthropology* (pp. 111-121). Salt Lake City: Society for Applied Anthropology.
- Byram, M.** (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ehsani, M.** (2018). The Effect of Culture Teaching on Second Language Learning. *Journal of Language and Literature Studies*, 12(3), 45-60. [in Persian]
- Farhoodi, R., & Akbari, P.** (2019). The Role of Foreign Language Instructors in Developing Students' Cultural and Social Awareness. *Quarterly Journal of School Psychology*, 8(4), 89-105. [in Persian]
- Guilloteaux, M.** (2016). The role of cultural awareness in foreign language learning motivation. *Journal of Applied Linguistics and Professional Practice*, 10(1), 75-90.
- Harim Panahi, M.** (2002). *Psychology of Beliefs and Superstitions*. Tehran: Alam Publications. [in Persian]
- Hinkel, E.** (1999). *Culture in second language teaching and learning*. Cambridge University Press.
- Hofstede, G.** (2001). *Culture's consequences: Comparing cultural values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Sage publications.
- Holliday, A.** (1994). The social construction of "native" and "non-native" speaker. In T. Walsh & S. Garvie (Eds.), *Language, culture and curriculum* (pp. 47-57). Clevedon: Multilingual Matters.
- Holliday, A.** (2018). *The Routledge encyclopedia of intercultural communication*. Routledge.
- Huntington, S. P.** (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon & Schuster.
- Idris, A.** (2007). Integrating culture into foreign language teaching: Challenges and opportunities. Paper presented at the International Conference on Language Education.
- Ivanova, A.** (2010). Cultural aspects of gift-giving in Russia. *Russian Language Journal*, 60, 165-180.
- Jafari, Y., & Yousefi, M.** (2023). Development and Validation of a Questionnaire for Assessing Cultural Values and Beliefs in Second Language Learning (CVAQ). *Quarterly Journal of Educational Measurement*, 14(53), 1-30. [in Persian]
- Karimi, A., & Hosseini, N.** (2022). The Impact of Intercultural Strategy Training on Language Stereotypes and Cultural Attitudes of Adult Language Learners. *Journal of Applied Linguistics Research*, 12(3), 45-68. [in Persian]
- Khonsu, M., & Habib, F.** (2016). An Analytical Approach to the Impact of City Structure on Culture with an Emphasis on Urban Texture: A Case Study of Qazvin City. *Scientific Research Quarterly*, 7(26), 31-43. [in Persian]
- Krashen, S. D.** (1985). The input hypothesis: An input principle for second language acquisition. In W. E. Rutherford & M. R. Cavalcanti (Eds.), *Input in Second Language Acquisition* (pp. 168-190). Rowley, MA: Newbury House.
- Larina, T. V.** (2005). Cultural differences in verbal politeness strategies. *Multilingual Journal of Cross-cultural and Interlingual Research*, 24(4), 353-378.
- Liddicoat, A. J., & Scarino, A.** (2013). Intercultural language teaching and the learning of intercultural communicative competence. *Journal of Intercultural Communication Research*, 42(3), 225-241.

- Long, M. H.** (1996). The role of the linguistic environment in second language acquisition. In E. Hatch & H. Brown (Eds.), *Vocabulary, semantics, and language education* (pp. 403-413). Newbury House.
- Lucy, J. A.** (1997). *Linguistic relativity*. Blackwell Publishers.
- Lustig, M. W., & Koester, J.** (2006). *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures* (5th ed.). Pearson Allyn Bacon Prentice Hall.
- Mohammadi Tometri, H.** (2020). *The Role of Culture in Foreign Language Learning* [Master's thesis, Shahid Beheshti University]. Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. [in Persian]
- Ramer, J. R.** (2021). *Defining Language: A Symbolic System*.
- Risager, L.** (2020). *Language and culture: Intercultural communication in language education*. Multilingual Matters.
- Tajfel, H., & Turner, J. C.** (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Brooks/Cole.
- Ting-Toomey, S.** (1999). *Communicating across cultures*. Guilford Press.
- Tsu, M. C.** (2005). *Attitudes of Taiwanese EFL teachers towards the integration of cultural content into the curriculum* (Ph.D. dissertation). National Taiwan Normal University.
- Vasilev, V. I.** (2000). *Russian superstitions*. St. Petersburg: Norma.
- Wardhaugh, R.** (2006). *An introduction to sociolinguistics* (6th ed.). Blackwell Publishing.
- White, L. (1959).** *The science of culture: A study of men and circles*. Farrar, Straus and Cudahy.

پیوست

پرسشنامه نگرش‌ها و باورهای فرهنگی (CBAQ) - نسخه توسعه یافته

مقیاس پاسخ‌دهی (لیکرت پنج‌درجه‌ای):

۱. کاملاً مخالفم
۲. مخالفم
۳. نظری ندارم/تا حدی موافقم
۴. موافقم
۵. کاملاً موافقم

ردیف	سازه/حوزه	سؤال پیشنهادی
۱	اهمیت/ارزش فرهنگ	اولویت دادن به آموزش فرهنگ در مقایسه با دستور زبان و واژگان باید در سرفصل‌های درسی مشخص شود.
۲	اضطراب فرهنگی مدرس	من اغلب نگرانم که در بیان یک مفهوم فرهنگی، سهواً به باورهای شخصی زبان‌آموزان توهین کنم.
۳	چالش مواد آموزشی	کتاب‌های درسی موجود به‌اندازه کافی به جنبه‌های پیچیده و متناقض فرهنگ زبان مقصد نمی‌پردازند.
۴	خودکارآمدی فرهنگی	من احساس می‌کنم در آموزش موفق و مؤثر مهارت‌های بینا فرهنگی آمادگی کافی دارم.
۵	باورهای مرتبط با کلیشه	زبان‌آموزان اغلب با کلیشه‌های نادرستی در مورد فرهنگ زبان مقصد وارد کلاس می‌شوند که اصلاح آن‌ها دشوار است.
۶	نقش مدرسه/مؤسسه	مؤسسه آموزشی باید آموزش‌های مستمری در زمینه حساسیت‌های فرهنگی برای مدرسان برگزار کند.
۷	تعریف موفقیت	موفقیت در تدریس زبان، تنها درگرو تسلط زبانی نیست، بلکه درک فرهنگی نیز عنصری حیاتی است.
۸	مدیریت بحث‌های فرهنگی	من در مدیریت بحث‌های کلاسی که به موضوعات دارای حساسیت سیاسی یا فرهنگی می‌پردازند، کاملاً راحت هستم.
۹	فراگیر بودن فرهنگ	فرهنگ یک مفهوم ایستا نیست؛ آموزش آن باید پویا بوده و با تحولات جاری همگام باشد.
۱۰	راهبرد ارزیابی	ارزیابی دانش فرهنگی زبان‌آموزان باید بخشی رسمی از نمرات پایانی آن‌ها باشد.

i. بخش اول: پرسشنامه ویژه مدرسان (Teacher Form) - ۱۰ سؤال

ii. بخش دوم: پرسشنامه ویژه زبان‌آموزان (Learner Form) - ۱۰ سؤال

ردیف	سازه/حوزه	سؤال پیشنهادی
۱	اهمیت/ارزش فرهنگ	من معتقدم که اگر فرهنگ را یاد نگیرم، هرگز نمی‌توانم به‌طور کامل به زبان مقصد مسلط شوم.
۲	اضطراب ارتباطی	وقتی مطمئن نیستم که یک رفتار یا عبارت من در فرهنگ مقصد مناسب است یا خیر، از صحبت کردن پرهیز می‌کنم.
۳	درک عناصر فرهنگی	به نظر من، یادگیری آداب و رسوم روزمره (مثل سلام و احوالپرسی) به‌اندازه دستور زبان مهم است.
۴	خودکارآمدی فرهنگی	من اعتمادبه‌نفس خوبی در برقراری ارتباط با افرادی دارم که فرهنگ متفاوتی با من دارند.
۵	تأثیر بر یادگیری	آشنایی با فرهنگ غنی زبان مقصد، انگیزه من را برای ادامه یادگیری به‌شدت افزایش داده است.
۶	مواجهه با باورهای غلط	گاهی اوقات متوجه می‌شوم که باورهایی که در مورد فرهنگ مقصد داشته‌ام، با واقعیت متفاوت بوده است.
۷	ترجیح منابع	ترجیح می‌دهم در مورد فرهنگ مقصد از طریق هم‌کلاسی‌ها و افراد بومی اطلاعات کسب کنم تا از کتاب درسی.
۸	احساس بیگانگی	هنگامی که با یک موقعیت یا اصطلاح فرهنگی ناآشنا در زبان مقصد مواجه می‌شوم، احساس سردرگمی می‌کنم.
۹	تمایل به تعامل	من مشتاقانه منتظر فرصت‌هایی هستم تا در مورد دیدگاه‌های فرهنگی خود با دیگران بحث کنم.
۱۰	ارتباط با مهارت‌ها	هرچه از فرهنگ زبان مقصد بیشتر بدانم، درک من از متون ادبی و فیلم‌های آن زبان قوی‌تر می‌شود.